

RIKSGENS PROTOKOLL.

1900. Första Kammaren. N:o 34.

Onsdagen den 2 maj, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 25 nästlidne månad.

Föredrogos och lades till handlingarna statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial:

n:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts remiss med öfverlemnande af förteckning öfver de för statsverkets räkning utarrenderade egendomar; och

n:o 44, med öfverlemnande till Riksdagen af förteckningar å försålda kronoegendomar samt å inköp af mark för bildande af kronoparker.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets sistlidne dag bordlagda memorial n:o 68.

Vid föredragning af statsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial:

n:o 69, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande Kongl. Maj:ts proposition om låneunderstöd för anläggning af jernväg från Borås till Alfvesta, och

n:o 70, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande väckt förslag om höjning i aflöningen för banvakter inom statens jernvägars fjerde distrikt,

godkändes de föreslagna voteringspropositionerna.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets under gårdagen bordlagda utlåtanden n:is 71—75 äfven-

Första Kammarens Prot. 1900. N:o 34.

som sammansatta stats- och lagutskottets samma dag bordlagda utlåtanden n:is 3 och 4.

Föredrogs och lades till handlingarna bevillningsutskottets sistlidne dag bordlagda memorial n:o 34, i anledning af återremiss af bevillningsutskottets betänkande n:o 30 angående af Kongl. Maj:t framlagdt förslag till förordning om frilager m. m.

Vid föredragning af bevillningsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial n:o 35, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 33 i anledning af väckt motion om restitution af erlagd tull vid utförsel af risgryn, godkändes den föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 45 äfvensom Första Kammarens tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtande n:o 8.

Herr talmannen tillkännagaf, att enligt mellan talmännen träffad öfverenskommelse omröstningar jemlikt 65 § riksdagsordningen komme att anställas vid kamrarnes sammanträden måndagen den 7 i denna månad öfver de voteringspropositioner för sådana omröstningar, som då vore af båda kamrarne godkända.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande konstitutionsutskottets den 28 sistlidne april och den 1 innevarande maj; bordlagda memorial n:o 6, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

*Angående
granskning
af de i stats-
rådet förda
protokoll.*

Punkten 1.

Herr vice talmannen: Då konstitutionsutskottets utlåtande med anledning af den fullbordade granskningen af nästlidna års statsrådsprotokoll nu föreligger till afgörande, fästes tanken helt naturligt vid de bekanta rådslagen i sammansatt statsråd den 6 och 11 oktober 1899 rörande lagen om Norges flagga af den 10 december 1898. Samtliga det svenska statsrådets ledamöter, med undantag af ministern för utrikesärendena, tillstyrkte då nådig förklaring, att sjetten punkten i den unionella resolutionen af den 20 juni 1844 skulle, såvidt den rörde unionstecknet i den norska handelsflaggan, upphöra

att gälla från den dag, den 15 december 1899, då den norska flagglagen enligt sina egna bestämmelser skulle träda i kraft.

Såsom väl känt, har flertalet af denna kammares ledamöter under de senaste sju åren vid olika tillfällen uttalat sin mening i den unionella frågan. De hafva yrkat på allmän revision eller, om sådan på grund af obenägenhet från Norge ej kunde genomföras, på status quo och, sedan det visat sig, att Norge, trots anbud, som sträckt sig ända till medgifvandenens yttersta gräns, afböjde förslaget om allmän revision af de unionella stadgandena, förklarade de sig vidhålla sin ståndpunkt genom att vid första tillfälle, då möjlighet förelåg att uttala sig i anledning af detta förhållande, den 25 januari 1899, med antecknande af sina namn i kammarens protokoll, instämma uti ett yttrande, som afgafs af en af dess ledamöter, hvaruti bland annat förekom följande: »Det gifves icke nu någon annan möjlighet att tillgodose vare sig unionens kraf eller Sveriges intressen än att följa den väg, som grefve Lagerbjelke anvisat, nemligen att då de vilkor, vi på billiga, rättvisa och tillmötesgående grunder erbjudit, icke accepterats, så stanna vi der vi äro, hålla oss vid status quo och låta dervid förblifva, till dess uppfattningen af unionens kraf och de begge ländernas ömsesidiga skyldigheter gent emot unionen hafva ändrat sig i Norge. Hvilken skulle följden eljest blifva? Påtagligen ingen annan än den, att man finge återvända till det, man velat komma ifrån genom åtgärderna för en fullständig revision, nemligen till de partiella förändringarnas och de ensidiga eftergifternas väg. Hvert denna väg har ledt, det visar den unionella situationen, sådan den under senare tiden har varit och nu är.»

I samma yttrande erinrades äfven om, att den svenska regeringen vid föredragningen af den senaste unionskomiténs betänkande uttalat sig emot partiella ändringar i unionsförhållandena, och uttrycktes den förhoppning och förtröstan, att denna af regeringen uttalade grundsats äfven skulle varda tillämpad vid afgörandet af flaggfrågan. Senare vid samma års riksdag förklarade sig kammaren genom formligt beslut den 19 april instämma i den mening, att den norska flagglagen af den 10 december 1898 icke kunde anses hafva gjort någon ändring i den unionella resolutionen af den 20 juni 1844.

Denna kammare kan således ej förebrå sig att icke hafva gjort hvad på den berott för att förekomma ensidiga eftergifter.

En dylik eftergift har emellertid nu egt rum i öfverensstämmelse med hvad statsrådets fleste ledamöter vid de omnämnda rådslagen den 6 och 11 oktober 1899 tillstyrkte.

Det erkännande, som härmed gifvits, att Norge kan genom ensidigt beslut omintetgöra en unionel bestämmelse, är för unionens framtid lika ödesdigert som det för Sverige är sårande, att hvad som genom en unionel öfverenskommelse fastslagits kan utan Sveriges medgifvande upphävas.

Om jag och de med mig inom denna kammare uti den unionella frågan liktänkande, trots de förhållanden jag nu påpekat, icke ämna inlåta oss på någon närmare granskning af hvad som skett, så är det ej därför, att vi icke djupt beklaga hvad som skett, och icke heller därför, att vi ej vidhålla vårt kraf, att de unionella bestämmelserna

*Angående
granskning
af, de i stats-
rådet förda
protokoll.
(Forts.)*

Angående
granskning
af de i stats-
rådet förda
protokoll.
(Forts.)

skola förblifva orubbade, intill dess en fullständig revision kan åstadkommas, som betryggar unionens bestånd och tillgodoser begge de skandinaviska folkens berättigade intressen. Att af vår tystnad i dag draga en sådan slutsats vore fullkomligt origtigt. Men de allmänna politiska förhållandena äro nu af sådan beskaffenhet, att vi anse det vara en skyldighet för en hvar att, äfven med uppoffring af personliga känslor och enskilda åsikter, göra hvad på honom beror, för att vårt land må så långt möjligt är stå enigt och endrägtigt. Det är därför, som vi icke å nyo vilja upptaga en strid, som redan är utkämpad, det är därför, som vi vilja lemna utan vidare gensaga hvad statsrådets ledamöter enligt de granskade statsrådsprotokollen åtgjort i den fråga, som jag nu berört.

Herr von Ehrenheim: Helst skulle jag hafva sett, att de fyra reservanternas särskilda yttranden till konstitutionsutskottets memorial hade fått passera i tysthet, men då en mycket ärad talare här har upptagit frågan och uttalat sin uppfattning utaf behandlingen af det ärende, hvilket reservationen afser, kan jag icke underlåta att äfven uttala min mot hans stridande uppfattning.

Jag kan icke anse, att 1844 års bref hade en sådan unionel karakter, att det rätteligen kunde anses falla under de bestående unionella förhållandena. Icke heller kan jag anse annat, än att norska stortinget var i sin grundlagsenliga rätt, huru mycket man än må beklaga beslutets innehåll, då det fattade det bekanta flaggbeslutet, och efter min öfvertygelse hade det ej varit rätt, om den svenska regeringen begagnat den särskilda ställning, i hvilken denna fråga stod, till att söka åstadkomma något hinder i verkställigheten utaf ett i laga ordning fattadt norskt beslut.

Herr Trygger: Såsom framgår utaf den förste ärade talarens yttrande, hade det varit meningen, att vi, som icke kunnat godkänna regeringens handlingsätt i denna flaggfråga, skulle hafva låtit bero vid hvad som skett och således ej på nytt upptagit den kamp, som gerna kunde fått anses afslutad. Men den ärade talare, som sist yttrade sig, har icke låtit bero vid hvad som skett, utan han har genom sitt uttalande och sin auktoritet sökt att ytterligare fastslå såsom rätt hvad vi anse vara orätt, och då må det ej förmenas oss reservanter inom utskottet att framställa de skäl, som föranledt vår reservation.

Då man läser dessa statsrådsprotokoll af den 6 och 11 oktober 1899, gripes man utaf den slående kontrasten emellan de norska statsrådsledamöternas visserligen enligt min mening felaktiga, men konsekventa och själfmedvetna uppfattning af det föreliggande spörsmålet och den svenska statsrådsmajoritetens lika origtiga, men samtidigt oklara och famlande ställning till frågan. Hvarje svensk fosterlandsvän måste enligt min mening ock känna sig sårad utaf den, man skulle nästan kunna säga, omanliga ton, som genomgår särskildt statsrådet och chefens för civildepartementets yttrande vid ifrågasvarande tillfälle. Är det nu så, som den högt ärade talare, hvilken sist här yttrat sig, sagt, att Norge i detta fall endast begagnat sig

af en detsamma tillkommande juridisk rätt, då är här rum hvarken för klander emot Norge eller för jemmer för Sverige. Ett folk, hvilket i likhet med det norska har en glödande kärlek till sitt fosterland, till dess förmenta behof och till dess sjelfständighetskraf, ett folk, som likt det norska i unionens styrka ser en inkräkning af det egna landets suveränitet, ett sådant folk drifves med naturnödvändighet derhän att återtaga hvarje förut gjordt medgifvande, som Sverige erkänner kunna återtagas, och huru hänsynslöst man från en mera privat synpunkt sedt må finna norrmännens handlings-sätt, i Konungens rådkammare har man icke befogethet att derfor rigta något klander mot det norska folket. Sorg och jemmer hade ock bort sparas för att i stället ersättas med en noggrann undersökning, på hvilken sida den juridiska rätten verkliggen låge, om den befunne sig på Norges sida eller på Sveriges.

Samtliga de svenska statsråden synas hafva varit af den mening, att, om man säge saken från högre synpunkt, den svenska uppfattningen borde afgå med segern. Till och med statsrådet von Krusenstjerna, med hvilken statsministern instämde, förnekade endast tillvaron af ett formelt bindande aftal angående unionstecknet i rikenas handelsflaggor, och statsrådet Åkerhielm, hvilken i denna fråga varit den, som jemte dåvarande utrikesministern icke tvekat att framhålla äfven det, som kunde tala till förmån för Sveriges rätt, påstår bestämdt, att den genom det kongl. beslutet den 20 juni 1844 stadgade ordning är att anse såsom en emellan rikena ingången öfverenskommelse, låt vara, enligt hans mening, i saknad af juridiskt bindande form. Under sådana omständigheter måste det förefalla obegripligt, att hans excellens statsministern, samtidigt som han visserligen beklagat sjelfva det norska flaggbeslutet, kunnat nästan jublande förklara, att Sveriges eftergift i denna fråga är rättens seger öfver allt annat.

Herrarne känna nog alla den gamla satsen »summum jus, summa injuria». Densamma innebär ett resigneradt erkännande deraf, att den gällande formella rätten aldrig kan blifva ett fullödigt uttryck för den högre idéella rätten, rättvisa och billighet. Denna motsats mellan rätt och rättvisa har städse gifvit sig till känna såsom en ingalunda tilltalande följd af ofullkomligheten hos allt meniskt. Hans excellens statsministern åter, hvilken af mången anses såsom en representant för de stora tankarne och de idéella syftmålen, i motsats mot dagspolitikens små intressen samt tillfälliga kombinationer och kompromisser, hans excellens statsministern anser det rent af egnadt att stärka unionen såväl inåt som utåt, att den ene unionsbrodern finner sig i att den andre, på grund af förmenta brister i ett aftals form, säger sig fri från en öfverenskommelse, som han slutit, och af hvilken han för sin del redan skördat frukterna.

Hvarpå stöder emellertid hans excellens statsministern sin mening, att den juridiska rätten i detta fall är på Norges sida? Hvarpå stöder den siste högt ärade talaren sitt påstående, att så är fallet? Hans excellens statsministerns förnämsta skäl är icke statsrådet von Krusenstjernas motivering, som innehåller dels ett upprepande af en aldrig bestridd sak, att vid unionens stiftande norska handelsflaggan ej fast-

*Angående
granskning
af de i stats-
rådet forda
protokoll.
(Forts.)*

Angående
granskning
af de i stats-
rådet förda
protokoll.
(Forts.)

ställdes att vara unionsflagga, och dels ett naket påstående, att 1844 års beslut icke innebär ett formellt bindande aftal mellan Sverige och Norge. Hans excellens statsministern har tydligen känt med sig, att häremot kunnat anmärkas, att den form för Konungens beslut, som valdes, nemligen beslut i sammansatt statsråd, verkligen blef antagen för att gifva beslutet dess unionella, för båda rikena bindande karakter, och detta i strid emot norska regeringens hemställan, som gick ut på att frågan skulle afgöras i särskildt svenskt och särskildt norskt statsråd, »då», såsom denna regerings ord lydde, »detta ärende ej rätteligen kan betraktas såsom unionelt, men är ett sådant, som måste vara öfverlemnadt åt hvartera af rikena att för sin del oafhängt af det andra beslut». Af *dessa* skäl ansåg norska regeringen ärendet böra behandlas i rikenas särskilda statsråd. Men just därför att Konungen var af motsatt mening, behandlade han det i unionelt, sammansatt statsråd. Hans excellens statsministern har säkerligen ock beaktat, att någon särskild form för en öfverenskommelse ej tarivas, vare sig enligt den privata eller den offentliga rättens regler, när en dylik form ej uttryckligen föreskrifves. Hans excellens statsministern har slutligen icke kunnat vara i ovisshet derom, att enligt den 1844 gällande svenska och norska rätten Konungen i statsråd var befogad att fatta för hvartera riket bindande beslut i denna fråga, samt att enligt riksaktens 5:te § detta för båda rikena bindande beslut skolat fattas i sammansatt statsråd.

Allt detta har hans excellens statsministern måst till fullo inse, och därför har han icke kunnat hufvudsakligen stödja sig på statsrådet von Krusenstjernas motivering. Statsministern yttrade med egna ord följande: »Det synes såväl af statsrådets och chefens för civildepartementet motivering som *än mera* af den omständigheten, att Eders Majestät beslutit lagens kungörande, tillräckligt framgå, att den tillkommit i öfverensstämmelse med gällande rätt, och det är mig omöjligt att antaga, att respekterandet af rätten skulle kunna vara till men för unionen.»

Hans excellens statsministerns hufvudskäl var alltså, att den omständigheten, att Konungen i norskt statsråd beslutit kungörandet af en norsk flagglag, som strider emot en från svensk sida påstådd öfverenskommelse mellan rikena, skulle definitivt samt med bindande verkan för Sverige afgöra, att öfverenskommelse ej skett eller att den lagligen upphäfts. Det är sålunda i enlighet med hans excellens statsministerns statsrättsliga teorier på det sätt, att Sveriges rätt eller icke rätt — den frågan kan nu här lemnas å sido, på hvilken sida rätten i förevarande fall må ligga — kan af Konungen med bindande verkan afgöras i norskt statsråd, der icke ens en enda svensk rådgifvare är tillstädes. Ett uttalande inför Konungen af en sådan åsigt, absolut stridande mot Sveriges grundlagar, måste enligt min mening innefatta bevis för att den, som uttalat den, i sina rådslag icke iakttagit rikets sannskyldiga nytta.

Och dock ha i detta statsministerns uttalande instämt åskilliga andra statsrådets ledamöter, för hvilka grundlagens bud icke kunna vara främmande. Jag vill icke beteckna framställandet af en sådan argumentering såsom bevis på bristande kunskap, ty en dylik tillvi-

telse anstår det icke den ena att här gifva den andra, men jag måste förklara en sådan lagtolkning vara synnerligen farlig och förderfbringande för Sverige och unionen. Kan Konungen i norskt statsråd med bindande verkan för Sverige afgöra, om unionella öfverenskomelser existera eller icke, så är derigenom unionens tillvaro såsom en realunion utan hvarje garanti och dess nedsjunkande till en personalunion endast en tidsfråga. Kanske meningen emellertid är att så småningom bringa det derhän? Är det så, vill jag för min ringa del, med den rätt, som tillkommer mig såsom en af vårt folks lagliga representanter, uttryckligen i denna församling förklara, att lika litet som jag skulle kunna vara med om att med andra än rättens och öfvertygelsens band hålla kvar det norska folket i en union, utaf hvilken det anser sin nationelle utveckling och storhet hämmade, lika litet kommer jag att nöja mig med, att den dubbla konungakronan räddas åt Sveriges Konung, samtidigt med att en personalunions faror hjudas det svenska folket. Har man för afsigt att bit för bit plocka sönder unionens reala innehåll, så bör man vara medveten om, att slutet blir och måste blifva unionens upplösning.

Just derfor, att vårt folk sätter värde på den union, vi ega, har jag med grämelse sett den politik, vår regering fört beträffande Norge, och hvarvid hans excellens statsministern sjelf anvisat de norska separatisterna den väg, på hvilken de hafva att fortgå för att göra unionen icke till ett värn, utan till en fara för Sveriges urgamla rike. Långt mera än den ställning, hans excellens statsministern och hans medhjelpare inom regeringen intagit i sjelfva flaggfrågan, utgör den motivering, hans excellens anfört för sitt åtgörande i nämnda fråga. ett stöd för den meningen, att Sveriges intressen i unionen och unionen sjelf icke hos hans excellens kunna påräkna det värn och det skydd, hvarutaf de äro i så stort behof.

Möjligen misstager jag mig, och i sådant fall skall jag sjelf blifva den förste, som erkänner mitt misstag.

Herr Tamm, Hugo: Uti grundlagarne finnes bestämdt, att endast genom konstitutionsutskottet och efter dess pröfning anmärkning kan framställas emot Konungens rådgifvare för något deras beslut. Någon sådan anmärkning har konstitutionsutskottet emellertid icke i förevarande fråga gjort, och jag är öfvertygad om, att utskottets majoritet också skall kunna försvara och stå för denna sin mening. Då jag hyser denna uppfattning, kan jag icke underlåta att uttala en viss förvåning deröfver, att herr vice talmannen faktiskt bredvid den af grundlagen anvisade vägen upptagit denna fråga och dragit den under förnyad diskussion.

Att döma af hans eget uttalande, har han dock gjort detta icke såsom vice talman, utan i sin egenskap af ledare för öflertalet inom denna kammaren.

Då jag icke tillhör detta flertal, har jag ansett mig böra öppet tillkännagifva, att jag icke delar den mening han här gjort sig till tolk för, och jag gör detta under den förhoppning — icke minst för hans egen skull — att, i fall han en gång skulle kallas att inträda i regeringen, han icke måtte göra försöket att regera Sverige *emot*

*Angående
granskning
af de i stats-
rådet förda
protokoll.
(Forts.)*

*Angående
granskning
af de i stats-
rådet förda
protokoll.*

Andra Kammaren, *emot* det öfvervägande flertalet bland svenska folket och *emot* unionen.

Jag anhåller att i sak få instämma uti och ansluta mig till den af herr von Ehrenheim uttalade meningen.

(Forts.)

Herr Björnstjerna: På det högsta måste jag beklaga, att man nu återupptagit denna fråga, och i likhet med den siste ärade talaren tror jag, att det icke är i öfverensstämmelse med våra grundlagars föreskrifter, att reservanterns yttranden i en fråga sådan som denna upptagas till behandling i kamrarna. Att man velat göra en högpolitisk fråga af denna sak, som man hoppades skulle vara utagerad för all framtid, måste jag på det bestämdaste ogilla. Jag skall visserligen icke följa det exempel, som gifvits af en talare, hvilken kort före mig stod här i talarestolen och höll ett högstämtd tal i denna fråga, utan skall inskränka mig till att påpeka fakta, sådana de förekommo, när publikationen af det norska flaggbeslutet bifölls i det svenska statsrådet. Ingen kan högre än jag beklaga det sätt, på hvilket stortinget har behandlat denna fråga liksom många andra, men ifrån det hållet har man ju icke varit van att finna någon takt eller grannlaghet. Enligt den norska grundlagen blir ju ett beslut lag efter tre samstämmande stortingsbeslut i frågan; oaktadt Konungen vägrar sin sanktion. När nu stortinget för tredje gången hade fattat beslut rörande flaggan, och Konungen, efter att på det bestämdaste hafva uttalat sitt ogillande af detsamma, likväl måste i det norska statsrådet erkänna, att det nu var gällande lag i Norge, huru skulle man då från svensk sida hafva kunnat förekomma, att denna lag blefve satt i verket? Det var norska regeringens fullkomliga rätt — och den rätten begagnade den sig också utaf — att tillkännagifva för alla våra representanter utomlands, att den norska flaggan hädanefter vore sådan, som den medsända ritningen utvisade. Det var våra beskickningars och våra konsulers skyldighet att rätta sig efter detta meddelande — de måste nemligen ställa sig till efterrättelse gällande norsk lag lika väl som gällande svensk lag. Saken hade sålunda likaväl vunnit framgång, hvad den svenska regeringen än hade gjort, och det var alldeles omöjligt för den svenska regeringen att hindra, att den rena norska flaggan blef erkänd utomlands. Skulle då den svenska regeringen verkligen hafva visat sin magtlöshet genom att på ett eller annat sätt söka motsätta sig det fastställda beslutet? Ett sådant handlings sätt skulle enligt min mening varit alldeles oförsvarligt.

Jag har icke något vidare att tillägga.

Efter härmed slutad öfverläggning lades den nu föredragna punkten till handlingarna.

*Anmärkning
vid ett i
ministeriel
konselj hand-
lagdt ärende.*

Punkten 2.

Hans excellens herr statsministern Boström: Vid den närmast föregående frågans behandling skulle ju mycket hafva kunnat vara att från min sida erinra, men jag begärde då icke ordet till följd af

en gammal häfdvunnen och befogad praxis, att man icke från statsrådsbänken yttrar sig rörande en regeringshandling, emot hvilken konstitutionsutskottet icke framställt någon anmärkning. I detta fall åter har utskottet gjort en anmälan enligt 107 § regeringsformen emot, förutom mig, föredragande ministern för utrikes ärendena excellensen Lagerheim och statsrådet Wikblad, därför att vi i ministerielt statsråd den 28 februari innevarande år tillstyrkt förordnande af kanslirådet von Ditten till kabinetssekreterare uti utrikesdepartementet. Det må då tillåtas mig att emot denna anklagelse, hvilken går ut på att vi i våra rådslag icke skulle hafva iakttagit rikets sannskyldiga nytta, få söka försvara mig och söka påvisa, att de skäl, hvarpå utskottet grundat sin anklagelse, icke äro hållbara.

*Anmärkning
vid ett i
ministeriel
konsej hand-
lagdt ärende.
(Forts.)*

När jag skall gå att söka motiven till utskottets åtgärd, så finner jag strax i början af utskottets betänkande anmärkningar framställda deremot, att den förordnade är en norrman; men går jag sedan till slutet af betänkandet, återfinner jag icke något, som bestämdt tyder på att utskottet vidhåller, att detta förhållande skulle vara en af anledningarna till anmärkningen. Jag är dock berättigad att antaga, att så måtte vara förhållandet, när jag finner, att flere af utskottets ledamöter, äfven sådana, som hafva slutit sig till yrkandet om anmärkning, dock hafva reserverat sig emot att detta förhållande skulle vara en af anledningarna till densamma.

Ser jag då efter, hvad utskottet har anfört rörande utnämmandet af en norrman, så finner jag, att utskottet helt generelt säger, att det strider emot 28 § regeringsformen, enligt hvilken endast infödde svenske män kunna befordras till embeten inom riket. Men utskottet erkänner strax derefter, att det är nödvändigt att insätta norrmän i utrikesdepartementet, att detta faktiskt har betydelse icke endast för beskickningarna, utan äfven i viss mån för utrikesdepartementet, och att det till följd af utrikesdepartementets unionella uppgift är önskligt, att norrmän äro der anställda, liksom ock att äfven norrmän böra få tillgång till att tjenstgöra i utrikesdepartementet, emedan denna tjenstgöring utgör en god förskola för diplomatisk tjenstgöring i utlandet. Men för sitt medgifvande i detta fall fordrar utskottet såsom en bestämd betingelse, att dylika utnämningar af norrmän inskränkas så mycket som möjligt och icke utsträckas längre än till de fall, då det befinnes oundgängligen nödvändigt för nyssnämnda tvenne önskemål. Vidare framhåller utskottet, att förevarande befordringsåtgärd icke stannat inom området för de lägre befattningarna, utan tagit ett ytterligare steg, afvikande från regeringsformens 28 §, då ju kabinetssekreteraren är chefens närmaste man, och då han i sin egenskap af expeditionschef kan komma att föredraga utrikesdepartementsärenden inför tillförordnad regering.

Jag vill då först och främst säga, att den anmärkningen, att åtgärden skulle vara olaglig nu, men deremot kunnat tolereras eller försvaras, om det varit fråga om att anställa en tjänsteman i en lägre grad, den kan jag icke förstå, ty så vidt jag begriper, kan icke någon bestämmelse i vår svenska grundlag, vare sig man tager hänsyn till lagens bokstaf eller dess anda, tydas i den rigtningen, att anställandet af icke infödde svenske män på lägre poster får passera och är till-

Anmärkning
vid ett i
ministeriel
konselj hand-
lagdt ärende.

(Forts.)

lätet, på högre poster deremot olagligt och brottsligt. Dessutom är det ett misstag af utskottet, när utskottet sagt, att det nu varit första gången, som en norrman befordrats till en högre post. Den befattning, som herr von Ditten förut beklädde, var icke någon af de lägre, utan det var en af de högsta befattningarna i utrikesdepartementet. Om herrarne behagade se efter i statskalendern, skola herrarne finna, att af departementes 15 tjenstemän kommer först kabinettssekreteraren och sedan kansliråden och afdelningscheferna, och hvar och en, som är det ringaste förtrogen med embetsmannahierarkien, vet fullt väl, att råden i embetsverken icke anses såsom lägre, såsom underordnade tjenstemän. Det vore ju också besynnerligt, om i detta embetsverk skulle finnas endast en högre emot 14 lägre poster.

Det synes framgå af utskottets betänkande, att den erfarenhet för diplomatisk verksamhet, som utskottet medgifver tjenstgöring inom utrikesdepartementet medföra, skulle kunna vinnas inom de lägre befattningarna. Jag vågar med bestämdhet påstå, att det icke fins någon så god förskola för tjenstgöring på den diplomatiska banan som bestridandet af kabinettssekreterareposten, då innehafvaren af denna befattning måste erhålla en vidsträckt öfverblick öfver det hela och den rikaste erfarenhet, huru i olika fall bör förfaras. Detta torde äfven få anses vara konstateradt derigenom, att platsens innehafvare flere gånger från kabinettssekreteraretjensten befordrats till beskickningschefer på de viktigaste platserna i utlandet. Det har sagts, att kabinettssekreteraren »i egenskap af expeditionschef kan komma att föredraga utrikesdepartementsärenden inför tillförordnad regering». Jag vill i anledning deraf omtala, att under den tid jag beklädt mitt nuvarande embete och under alla de gånger jag derunder suttit i tillförordnad regering, hafva ännu aldrig utrikesdepartementsärenden blifvit i tillförordnad regering behandlade. Dessutom torde det vara kammaren bekant, att hvarje gång sådan regering förordnas, utfärdas för densamma särskild instruktion; och det möter icke något hinder att i denna instruktion bestämma, att någon annan än kabinettssekreteraren skall vara föredragande.

Man kan också fråga — och utskottet säger sig sakna upplysning i detta afseende: hvarför har i detta fall nu för första gången en norrman blifvit utsedd till tjänstens innehafvare? Jo, af det enkla skälet, att den utnämnde var den, som utan tvifvel besatt den största lämplighet till tjänsten; och man återfinner aldrig i protokollet vid utnämningar skälen, hvarför just den personen blifvit utnämnd, derför att det är en gång för alla föreskrifvet, att befordringsgrunden skall vara förtjenst och skicklighet.

Slutligen kan jag icke neka till, att det synes mig, som om Riksdagen sjelf gifvit anvisning på ett förfarande sådant som det nu öfverklagade. Kammaren har sig bekant från statsverkspropositionen, att kostnaderna för utrikesdepartementet bestridas till $\frac{1}{7}$ af Sverige och till $\frac{1}{7}$ af Norge. Kammaren torde vidare af densamma hafva funnit, att utrikesministerns aflöning uteslutande utgår af svenska medel, men att deremot icke någon skilnad blifvit gjord mellan kabinettssekreterarens och de öfriga tjenstemännens aflöning. Är då icke detta — vill jag fråga — en tydlig anvisning, att det icke finnes

någon skilnad i detta afseende mellan kabinettssekreteraren och de öfriga tjänstemännen? Ville man angifva kabinettssekreteraren såsom uteslutande en svensk tjänsteman, då skulle man hafva satt skilnaden efter honom och icke mellan kabinettssekreteraren och utrikesministern.

*Anmärkning
vid ett i
ministeriel
konsej hand-
lagd ärende.
(Forts.)*

Jag öfvergår nu till hvad som anmärkts rörande det ifrågakvarande förfarandets strid emot grundlagens 7 och 28 §§. Ja, jag kan ju icke neka till, att det icke öfverensstämmer med grundlagens ordalydelse. Men detta kommer sig deraf, att det har utbildat sig och har måst utbilda sig en konstitutionel praxis, icke i strid mot vår grundlag, men bredvid den. Kammaren måste erinra sig, att vår grundlag är äldre än unionen, och kammaren måste också medgifva, att riksakten är synnerligen ofullständig. Det är då alldeles gifvet, att det måste utbilda sig en konstitutionel praxis — föranledd af unionella förhållanden — bredvid vår svenska grundlag, och jag vågar påstå, att detta icke är främmande vare sig för konstitutionsutskottet eller för Riksdagen. Så hade konstitutionsutskottet år 1877 att behandla en motion af herr S. A. Hedin i Andra Kammaren, i hvilken denne erinrade om, att sedan de senaste unionskomitéernas arbeten förklarats icke leda till någon åtgärd, så var det önskvärdt att få åtminstone några partiella reformer genomförda. Motionären föreslog därför, att § 28 i regeringsformen skulle ändras så, att till embets- och tjänstemän i utrikesdepartementet skulle kunna utnännas icke blott svenske, utan äfven norske män. Herr Hedin motiverade då sin motion med att »anställandet i utrikesdepartementet af äfven norske män vore ej mindre — — — ett faktiskt behof, än äfven, enär utrikesdepartementet allt mer och mer utvecklats till ett unionelt embetsverk, en rättvisans fordran». Utskottet yttrade då, att lika med motionären funne utskottet utrikesdepartementet och dit hörande ärenden under unionens fortgång mer och mer hafva erhållit en unionel pregel, i hvilket hänseende utskottet erinrar derom, att, på grund af kongl. resolutionen den 13 april 1835, den norske statsministern eller vid förfall för honom annan medlem af det norska statsrådet skall vara närvarande i det ministeriella statsrådet vid föredragning af utrikesärenden; och vidare säger utskottet: »under fullt erkännande af att den unionella karakter, utrikesdepartementet och de flesta ärenden, som på dess föredragning afgöras, sålunda ega, lemna Norge berättigade anspråk att se sina söner — — — inom departementet deltaga i beredning af der förekommande ärenden, äfvensom att en tjänstgöring inom departementet torde för de norske män, hvilka ega sig åt den diplomatiska banan, i och för den i nämnda hänseende erforderliga utbildning vara nödvändig», men tillstyrker utskottet dock icke bifall till motionen. Ty, såsom det framhålles, har detta stadgande sin plats icke i den svenska regeringsformen, utan i riksakten. Detta utskottsbetänkande är enhälligt. Enhälligt har det blifvit af denna kammare godkänt, enhälligt också af Riksdagens Andra Kammare, i denna kammare utan diskussion och i Andra Kammaren efter ett kort yttrande af motionären, hvilket besvarades af herr Rydin, men hvilken diskussion icke berörde denna sak. Nu påstår jag, att här har konstitutionsutskottet och Riksdagen

Anmärkning vid ett i ministeriel konselj handlagdt ärende. tydligt erkänt, att bredvid bestämmelserna i 28 § regeringsformen måste det finnas och tolereras en konstitutionel praxis.

Jag skall be att få anföra ett annat exempel. År 1885 fick regeringsformens 11 §, hvilken som bekant handlar om ministerielt statsråd, sin nuvarande lydelse. Det är väl nu ingen, som tror, att icke samtliga ledamöterna af konstitutionsutskottet då hade väl reda på 1835 års resolution, enligt hvilken den norske statsministern eller vid förfall för honom annan medlem af det norska statsrådet skall vara ledamot af det svenska ministeriella statsrådet, och det fans väl ingen i hela Riksdagen, som icke visste, att norske statsministern deltog i dessa ministeriella statsrådssammanträden. Icke desto mindre skall man icke i konstitutionsutskottets utlåtande, icke i diskussionen i någondera kammaren finna ett enda ord om detta förhållande, icke ett ord, som antyder, att en norsk ledamot fans i statsrådet, icke ett ord till klander af detta kända förhållande. Är icke detta ett påtagligt bevis på att det måst utveckla sig en konstitutionel praxis bredvid grundlagens ordalydelse? En yttring af denna konstitutionella praxis är just anställandet af norrmän i utrikesdepartementet, och jag påstår, att denna praxis länder till unionens sannskyldiga nytta och således äfven till Sveriges.

Men, säger utskottet vidare, det ginge väl an, om det hade skett i svenskt statsråd åtminstone, men det har skett i ministerielt. Det beror naturligtvis på långvarig praxis, att det har skett der. Utskottet åberopar sig i detta afseende på ett uttalande af excellensen Manderström, af den 10 mars 1860: »Att dittills sedan år 1825 alla utnämningar eller förordnanden för norske män till befattningar inom utrikesdepartementet beslutits af Kongl. Maj:t i statsrådet på anmälan af statsministern för utrikes ärendena.» Jag måste beklaga, att minnet der vid lag har svikit excellensen Manderström; ty förhållandet är icke fullt sådant. De ifrågakvarande fallen — jag har här en förteckning på dem — äro icke flere, än att jag vågar upptaga kammarens tid med en redogörelse för dem. Den förste, som utnämndes 1825, var herr Niels Anker. Han utnämndes i svenskt statsråd enligt protokollet öfver kammarärenden, men bestämmelserna om hans lön utfärdades i ministerielt statsråd. Således redan 1825 — så nära både regeringsformens och riksaktens tillkomst — vidtogos dessa åtgärder utan att väcka någon gensaga. Den andra i ordningen är herr Georg Christian Sibbern. Han förordnades icke, han *utnämndes* 1840 till andre sekreterare. Så kommer den tredje, herr Carl Adalbert Mansbach. Han *utnämndes* 1843 på ministeriel föredragning. Herr Peter Collet *utnämndes* och förordnades på ministeriel föredragning 1845. Herr Peter Pryds Bloch *utnämndes* och förordnades på ministeriel föredragning 1852. Herr Fredrik Georg Knut Due *utnämndes* och förordnades till andre sekreterare 1856. Således så godt som hela tiden har ministerielt statsråd användts, fastän det hetat *utnämnts* och *förordnats*. Sedan kommo 1858 Blochs befordran och förordnandet af Stenersen i svenskt statsråd »på grund af den 28 sistlidne april nådigt beslutade nya organisation af utrikesdepartementet». Utrikesdepartementet hade nemligen detta år fått en ny organisation, hvarom konstitutionsutskottet yttrar 1877 — såsom

en af orsakerna, hvarför äfven norrmän böra vara anställda i utrikesdepartementet — »att detsamma i sammanhang med 1858 års omorganisation erhöill en gemensam stat i stället för de förut varande särskilda svenska och norska staterna». Nå, så snart denna blifvit fastställd, gjordes föredragningen i svenskt statsråd. Häremot gjorde konstitutionsutskottet anmärkning, en anmärkning, som ogillades af alla stånden — lades till handlingarne, af ridderskapet och adeln till och med med ogillande.

*Anmärkning
vid ett i
ministeriel
konselj hand-
lagdt ärende.
(Forts.)*

Nu kan man fråga: hvad har det då funnits för skäl att återgå till det gamla förfarandet. Ja, det vet jag naturligtvis icke, ty derom lemna handlingarne ingen upplysning. Men nära till hands ligger antagandet, att eftersom 1858 års utnämning gaf anledning till uppmärksamhet och anmärkning från konstitutionsutskottet, så ansåg man sig kunna gå fram på den icke öfverklagade vägen — den ministeriella föredragningen — och förordnande i ministerielt statsråd har fortgått utan minsta förändring absolut lika under hela den följande tiden. Sålunda finnes det i detta afseende en lång och utbildad konstitutionel praxis.

Nu anmärker utskottet, att man härigenom liksom afskär för de ledamöter af statsrådet, som icke äro medlemmar af den ministeriella konseljen, tillfälle att uttala sig, och vidare att man inskränker möjligheten till konstitutionel kontroll från Riksdagens sida, då detta statsråds protokoll ej blifva till utskottet öfversända, och då utskottet kan på begäran endast erhålla sådana, som röra kända och af utskottet uppgifna händelser. Hvad först beträffar förhållandet mellan statsrådets ledamöter, så får jag säga, att icke är klyftan mellan de statsrådets ledamöter, som deltaga i den ministeriella konseljen, och dess öfriga ledamöter så stor, att man icke konfererar sins emellan, hvilket jag vågar påstå alltid eger rum. Vidare kan jag icke förstå utskottet, när det klagar öfver, att det icke kommer åt protokollen eller kan få kännedom om dem utom då de röra kända och af utskottet uppgifna fall. Ty de ärenden, som här är fråga om — utnämningar — blifva nog kända. De stå först i Posttidningen och spridas derifrån genom den öfriga pressen öfver hela landet och komma slutligen i nästa års statskalender. Kan ett ärende blifva mera känt? Men utskottet klagar och säger, att det blifvit öfverraskadt. Jag kan ju icke annat än beklaga, att jag varit en ofrivillig anledning dertill, men jag tror icke, att utskottet, sedt såsom en kontinuitet, varit i okunnighet derom, utan denna måste anses begränsad dertill, att de ledamöter af utskottet, som nu utgjort majoriteten, blifvit öfverraskade. Ty jag vill fästa uppmärksamheten på hvad herrar friherre Barnekow, Olsson i Åttersta och Pettersson i Österhaninge anfört: »men då, enligt vårt förmenande, hänsyn bör tagas dertill, att under en lång följd af år för hvarje gång norske män förordnats till befattning inom utrikesdepartementet, detta skett i ministeriel konselj, hvilket förfaringssätt af konstitutionsutskottet och Riksdagen lemnats utan anmärkning», hafva de icke ansett sig kunna yrka framställande af anmärkning. Jag vill vidare påpeka, hvad en annan reservant, herr Johnsson, säger: »visst är, att konstitutionsutskottet icke allenast haft kännedom om ifrågavarande förordnanden,

*Anmärkning
vid ett i
ministeriel
konsej hand.
lagdt ärende.*

(Forts.)

utan att de jemväl vid mer än ett tillfälle, vid förhandlingar i hithörande frågor, varit inom utskottet berörda, ehuru särskild åtgärd icke synts deraf påkallas». Jag skulle kunna åberopa ett tredje förhållande. Kammaren har sig bekant, att nu afidne friherre Gustaf Åkerhielm beklädde posten dels såsom minister för utrikes ärendena dels såsom statsminister. Under den tiden har han både sjelf föredragit i ministerielt statsråd, dels ock såsom statsminister närvarit vid utnämningen af flere norrmän. Sedan satt han åren 1896—1898 såsom ledamot och 1899 såsom ordförande i konstitutionsutskottet. Han var ju fullt bekant med denna fråga. Jag gissar, att han ej bragte denna fråga på tal, då han fann den helt naturlig och klar, men om någon hade velat hafva reda på den, så fans det då tillräcklig erfarenhet derom i konstitutionsutskottet.

Det kan ju för resten kanhända hafva sitt intresse att höra, hvilka de herrar och män varit, som under tiden från 1862 deltagit i handläggningen af dessa ärenden. Såsom justitiestatsministrar och statsministrar hafva fungerat herrar friherre De Geer, Adlercreutz, greve Arvid Posse, Thyselius, Themptander, friherrarne Bildt och Gustaf Åkerhielm. Chefer för utrikesdepartementet hafva varit herrar friherre Manderström, greve Wachtmeister, greve von Platen, Björnstjerna, friherre Hochschild, greve Ehrensvärd, friherre Gustaf Åkerhielm, grefvarne Lewenhaupt och Douglas. Går jag slutligen till öfriga statsrådsledamöter, så finner jag — med uteslutande af dem, som ännu äro ledamöter af statsrådet — herrar friherre G. af Ugglas, Thyselius, Lovén, Örbom, friherre Lars Åkerhielm och Östergren. Kan man verkligen tro, att samtliga dessa herrar skulle hafva haft så liten kännedom om Sveriges grundlagars anda och mening eller deras tillämpning — kan man tro, att de skulle hafva velat undanhålla sina kolleger kännedom om de utnämningar, som gjordes i de ministeriella statsråden, eller att de skulle hafva velat undandraga från Riksdagen den nödiga kontrollen? Jag tror det icke.

Jag känner mycket väl grundlagens bud, och att en uteblifven anmärkning rörande en åtgärd icke fredar för tilltal sedermera. Men detta kan dock icke hindra mig att uttala den mening, att det kännas som en trygghet att veta, att så många kunnige, erfarne, redlige och allmänt aktade svenske män hyst samma uppfattning som jag och mina kolleger, den, för hvilken vi nu anses hafva åsidosatt rikets sannskyldiga nytta.

Jag har ingenting mera att tillägga till mitt försvar. Jag hoppas dock, att kammaren skall erkänna, att jag gifvit några nya sakliga uppgifter, kanske också några nya synpunkter utöfver dem, som utskottets betänkande innehåller. Jag har hållit mitt anförande icke för att bedja om något öfverseende, undseende eller mildhet, och jag afvaktar med lugn kammarens och Riksdagens dom, förvissad, som jag känner mig, att huru den än må utfalla, skall jag dock alltid få behålla mitt samvetes vittnesbörd att ärligen och efter bästa förmåga hafva sökt fylla min pligt.

Herr Berg, Gustaf Axel: Då jag för min del icke kunnat godkänna utskottets motivering och särskildt icke kunnat följa ut-

skottet i en af de anmärkningsanledningar, som utskottet här framhållit, eller rättare en af de synpunkter, som utskottet velat göra gällande, skall jag be att få närmare angifva min ståndpunkt i denna fråga.

Såsom redan blifvit framhållet, stöder utskottet sin anmärkning på två särskilda omständigheter. Den ena omständigheten är den, att den till kabinetssekreterare utnämnde herr von Ditten är norsk man. Den andra anmärkningsanledningen är den, att utnämningen skett i ministeriel konselj.

*Anmärkning
vid ett i
ministeriel
konselj hand-
lagt ärende.
(Forts.)*

Hvad nu den första anmärkningsanledningen — eller herr von Dittens egenskap af norrmän — beträffar, skall jag be att få äfven för min del påpeka hvad som nyss förut blifvit framhållet och som äfven i utskottet från många håll synnerligt betonades, nemligen att en sådan anställning af norske män i utrikesdepartementet egt rum ända sedan år 1825. Jag skall vidare be att särskildt få fastslå, att detta förhållande alltjemt sedan den tiden varit allmänt bekant för konstitutionsutskottets ledamöter lika så väl som för Riksdagens, och aldrig har detta från konstitutionsutskottets sida framkallat någon anmärkning mera än en enda gång, nemligen vid 1859—1860 års riksdag, då utskottet anmälde, att utskottet funnit förordnandet af två norrmän i utrikesdepartementet icke öfverensstämmande med andan af föreskriften i 28 § regeringsformen. »Andan af föreskriften» — så lyda ordalagen. Detta betänkande är — kan jag ju i parentes få nämna — i stilistiskt afseende ett litet mästerstycke, hvaruti utskottet, med en motivering, som endast upptager 8 rader, på ett enkelt och värdigt sätt framställer sin anmälan. Denna anmälan föranledde emellertid icke någon åtgärd. Memorialet blef af samtliga stånden lagt till handlingarna, af ridderskapet och adeln med ogillande af anmärkningen, och detta på yrkande, bland andra, af denna kammars nuvarande, högt ärade ålderspresident. Sedan denna tid har detta förhållande fortgått utan någon som helst anmärkning, och hvarför? Jo, därför att det har befunnits nödvändigt att behjerta de sakliga skäl, som verkligen tala för norrmäns anställande i utrikesdepartementet. I det hänseendet skall jag be att få återopa dels det förut berörda yttrandet af excellensen Manderström, vid 1860 års riksdag, dels ett erkännande, som detta års konstitutionsutskott äfven lemnat. Excellensen Manderströms yttrande skall jag icke tillåta mig att uppläsa i dess helhet; jag skall endast be att få framhålla följande punkter deraf:

»Genom föreningen med Norge uppstodo emellertid för utrikesdepartementet och för detta mera än för öfriga statsdepartementens grenar helt nya förhållanden — — —. Utom de ärenden af politisk natur, som der behandlas, förekomma äfven nästan dagligen ärenden af mera enskild beskaffenhet och äfven ständigt sådana, som röra Norge enskildt, t. ex. om i utlandet affidne norrmäns kvarlätenskap m. m.» — jemte en del öfriga exempel, som vidare antordes. — »Allt detta fordrar en ganska vidlyftig brevexling mellan norska auktoriteter och utrikesdepartementet. Understundom förekomma mål af en temligen invecklad beskaffenhet äfven i juridiskt afseende, och under sådana förhållanden har det visat sig nästan icke vara möjligt att undvara biträde af norrmän. — — — År 1825 anställdes för första

Anmärkning vid ett i ministeriel konselj handlagdt ärende. gången en norrman såsom *ständig tjänsteman* i utrikesdepartementet, och under de derpå följande åren hafva flere sådana varit i nämnda egenskap förordnade. Inalles hafva sedan 1825 intill närvarande stund, om mitt minne ej sviker mig, 8 norske tjänstemän varit i utrikesdepartementet anstälde.»

(Forts.)

Men, såsom jag nämnde, jag skall äfven be att få påpeka ett erkännande, som detta konstitutionsutskottet sjelft gör i samma rigtning och som nyss förut blifvit i någon mån berördt, men som jag skall be att få fullständigt återgifva. Utskottet säger nemligen:

»Till stöd för att till platser inom utrikesdepartementet befordra äfven norske män har, då denna fråga varit å bane, hufvudsakligen anförts, att i följd af detta departements unionella uppgift det för behandlingen af vissa ärenden inom detsamma vore önskligt, att derstädes funnes tillgång till biträde af norske män, äfvensom att tjänstgöring inom departementet måste vara en god förskola för den diplomatiska tjänstgöring i utlandet, till hvilken äfven norrmän pläga befordras. Med erkännande af det i viss mån berättigade i dessa skäl — sålunda erkänner utskottet här dessa nyss nämnda sakliga förhållanden — fortsätter utskottet, »måste dock utskottet anse uppenbart, att, då ett sådant anställande af norske män i utrikesdepartementet onekligen innebär en afvikelse från föreskrifterna i § 28 regeringsformen, denna afvikelse åtminstone icke bör utsträckas längre, än det med hänsyn till nyssnämnda tvenne önskemål befinnes oundgängligen nödvändigt.»

Sålunda säger utskottet, att man nu gjort sig skyldig till ett utsträckt grundlagsbrott mot 28 §, och det skall hafva skett derigenom, att samme man, som sedan 1891 fungerat såsom kansliråd inom utrikesdepartementet, nu blifvit förordnad till kabinetssekreterare. Men, mina herrar, jag vågar för min del påstå, att denna utsträckning endast är en konsekvens af en förutvarande, 75-årig praxis, och jag säger aldeles bestämdt, att har det förut varit ett grundlagsbrott att förordna en norsk man t. ex. till andre sekreterare i utrikesdepartementet, ja, då är det också ett grundlagsbrott att förordna honom till kabinetssekreterare. Men har Riksdagen erkänt såsom tillåtet, att en norsk man blifvit förordnad till andre sekreterare i utrikesdepartementet, då måste det också anses tillåtet, att en sådan man förordnas till kabinetssekreterare. Ur principiell synpunkt och ur konstitutionell synpunkt finnes aldeles bestämdt icke någon skilnad mellan förordnande till den ena, den lägre, och förordnandet till den andra, den högre befattningen.

En annan sida af saken kunde vara frågan om lämpligheten af det nu gifna förordnandet. Men derom får jag för min ringa del säga, att jag icke kan yttra mig. Jag känner icke förhållandena så noga, jag känner icke den enes eller andres öfvervägande skicklighet och förtjenst, hvilka synpunkter bort vara de enda bestämmande; men äfven om jag skulle hafva ansett det hafva varit lyckligare, om förordnandet icke meddelats — så sannerligen jag skulle kunna hafva funnit förhållandet ur denna synpunkt vara af den beskaffenhet, att man derpå kunde stödja en anmälan sådan som den, att de statsrådets ledamöter, som deltagit i beslutet, icke iakttagit rikets sannskyldiga

nytta, eller att den föredragande icke med oveld, nit, skicklighet och drift utöfvat sitt förtroendeembete. För mig är emellertid hufvudskälet, att då Riksdagen i öfver 75 års tid låtit bero vid denna *modus vivendi* och då det nu meddelade förordnandet endast är en konsekvens — låt vara den yttersta — af denna praxis, så har jag icke kunnat deltaga i någon anmärkning på denna grund.

Anmärkning
vid ett i
ministeriel
konselj hand-
lagdt ärende.
(Forts.)

Jag kommer nu till den andra grunden, som varit för utskottets anmälan bestämmande, den nemligen att utnämningen skett i ministeriel konselj, och i detta hänseende biträder jag utskottet i sak, ehuru icke i den form och framställning, som utskottet har valt. Det kan icke nekas, att denna åtgärd strider emot 7 § regeringsformen, som aldeles uttryckligt föreskrifver, att alla regeringsärenden med vissa angifna undantag skola inför Konungen i statsrådet föredragas och der afgöras, och dessa undantag äro endast tre: de ministeriella målen enligt 11 §, kommandomål enligt 15 § och förordnandet af sändebud hos främmande magter enligt 32 §. Det kan ju således icke nekas, att den ifrågavarande åtgärden strider emot grundlagen. Nu visar man emellertid och har i utskottet visat, att detta tillvägagående egt rum ända sedan 1862. Men jag vågar för min del häremot säga och betyga, att detta varit för utskottet obekant, åtminstone under de 12 riksdagar, som jag deltagit i utskottets förhandlingar. Jag förnekar väl icke, att, efter hvad man nu finner, det varit bekant för en eller annan ledamot af utskottet, alldenstund icke allenast den f. d. ledamot af Konungens råd, som hans excellens herr statsministern nyss omnämnde, suttit som ledamot i konstitutionsutskottet, utan äfven åtminstone ännu en förutvarande ledamot af Konungens råd i utskottet haft plats. Det må alltså hafva varit bekant för enstaka medlemmar, men såvidt mitt minne icke sviker mig — och det tror jag icke att det gör i detta fall — har jag aldrig i utskottet hört ens en antydning om, att utnämningar skett på detta sätt, och jag tror icke, att någon antydning derom kan återfinnas i utskottets protokoll eller memorial. Jag har äfven hört, att förhållandet varit för ledamöter af senaste unionskomitén, som särskildt sysselsatt sig med dessa förhållanden, fullkomligt obekant, och jag vet, att i ett synnerligen utförligt och fullständigt verk, som utarbetades på föranstaltande af unionskomitén och som heter »Unionsfrågans tidigare skeden», beröres icke med ett enda ord ett sådant förhållande som det, att dessa förordnanden skett i ministerielt statsråd. Nu frågar man: hur är det möjligt, att detta kunnat fortgå under så lång tid, utan att utskottet under sitt granskningsarbete upptäckt det? Till en början får jag erinra om, hvad herrarne alla veta, att de ministeriella protokollen endast undantagsvis komma till utskottets kännedom. Men, säger man, då konstitutionsutskottet granskar protokollen från utrikesdepartementet och dervid icke återfinner en utnämning, som skett under den tid protokollen omfatta, borde ju utskottet förstå, att den skett i annan väg, nemligen i ministerielt statsråd. Men jag ber att få påpeka, hvilken ofantligt stor mängd ärenden, som kommer under utskottets behandling: tusentals för hvarje år. Det kan ju på en dag från ett enda departement — dock icke utrikesdepartementet — förekomma i konseljen långt öfver 100 ärenden. Huru är det väl

Anmärkning vid ett i ministeriel konselj handlagdt ärende. då möjligt för utskottet att öfvertyga sig om, huruvida protokollen innehålla alla utnämningar? Utskottet måste hafva särskild anledning att börja söka. Då, men först då kan det hända, att utskottet kan finna, att någon utnämning saknas i protokollen.

(Forts.)

Under tiden från och med år 1890 hafva 7 utnämningar eller förordnanden af här ifrågavarande art skett i ministeriel konselj. År 1890 förekommo tre sådana fall, år 1891 ett, år 1893 ett, år 1894 ett och år 1899 den 30 december ett. Således, under ett helt årtionde hafva 7 sådana fall förekommit. Det tal, som en reservant uppgifvit i detta afseende för tiden från 1862, eller 34, är, såvidt jag kan se, origtigt och för högt. Deri ingå nemligen icke endast förordnanden, utan äfven en del lönefrågor, som blifvit behandlade i samma väg. Dermed må nu emellertid vara huru som helst. Men denna praxis leder till den märkvärdiga inkonsequens, att, om svensk man skall utnämnas eller förordnas till tjänsteman i utrikesdepartementet, utnämningen eller förordnandet sker i statsråd efter grundlagens bud i 7 § regeringsformen, men att, om en norrman dertill förordnas, detta sker icke i sådant statsråd, utan i ministeriel konselj. Således skall man hafva klart för sig på förhand, huru utnämningen skall gå, innan den sker. Ett sådant tillvägagående kan väl ej vara lämpligt.

När utskottet fått kännedom om ifrågavarande förhållande, återstodo för utskottet endast två möjligheter. Det ena alternativet var att låta saken passera, oaktadt utskottet ansåg, att i detta förhållande låg ett handlingssätt i strid mot grundlagen, låt vara ett handlingssätt med långvarig praxis. Det andra alternativet var att göra en anmälan. Och under sådana förhållanden får jag säga, att det syntes mig åtminstone alldeles tydligt, att utskottet fullgjorde sin pligt, då utskottet gjorde anmälan.

Den skilnaden har väl säkerligen icke någon af herrarne underlåtit att uppmärksamma, att i förra fallet, i fråga om norsk mans utnämning, det varit en i 75 år i hela Riksdagen känd praxis; men att återigen beträffande ett dylikt ärendes förekomst i ministeriel konselj detta varit en praxis, visserligen 40 år gammal, men hvilken, såsom jag nyss sagt och bestämdt vågat säga, icke förr än nu varit bekant för utskottet, utan endast för ett ringa fåtal af dess ledamöter.

Afsigten och syftet med den gjorda anmälan — ja, derom kan man ju uppställa ett spörsmål. Och jag skall be att få säga som min uppfattning i denna sak, att utskottet velat genom att fästa uppmärksamheten på detta förhållande vinna rättelse för framtiden. Utskottet har trott eller åtminstone jag för min del såsom ledamot i utskottet har trott, att, sedan uppmärksamheten blifvit fäst på detta förhållande, antingen vederbörande skola för framtiden återvända till det tillvägagående, som egde rum före år 1862, d. v. s. behandling efter 28 §, eller också, att man skall kunna finna genom en grundlagsförändring ett annat modus vivendi. Något yrkande, herr talman, har jag icke att framställa.

Herr Tham, Sebastian: Då herr Berg för kammaren angifvit de skäl, som för honom varit bestämmande, då han reserverat sig

mot utskottets beslut, samt de skäl, som förmått mig att ställa mig som reservant, i hufvudsak äro desamma som hans, vill jag icke trötta kammaren med att repetera dem. Jag vill endast tillägga det, att jag deltagit i denna anmälan endast och allenast i syfte att vinna ändring i en rådande praxis. Och med uttalande häraf ber jag, herr grefve och talman, att få hemställa, att kammaren måtte besluta, att utskottets betänkande läggas till handlingarna.

*Anmärkning
vid ett i
ministeriel
konselj hand-
lagdt ärende.
(Forts.)*

Herr von Ehrenheim: Detta utskottsbetänkande med sina reservationer erbjuder den egenheten, att mot motiveringen och klämman stå elfva reservanter, ehuru utskottet icke består af mera än 20 personer, och att mot motiveringen ensamt det dessutom står en reservant, den tolfte. Huru en minoritet kunde bestämma beslutet, torde väl någon af de ledamöter, som tillhört den s. k. majoriteten i utskottet, komma att förklara.

Hvad sjelfva betänkandet beträffar, innehåller det en reel och en formel del. Hvad den reella delen beträffar, ligger den i utskottets bekymmer öfver att en norrmän blifvit utsedd till kabinettssekreterare, ett bekymmer, som temligen tydligt framstår i motiveringen, ehuru det visserligen icke direkt står qvar i klämman. Att det dock är doldt i klämman, kan man ju hafva någon anledning att tro, då icke mindre än 5 reservanter anmält sig mot utskottets förfarande att icke uttryckligen endast åberopa den formella delen af frågan. Om detta utskottets bekymmer skall jag emellertid icke yttra mig vidare. Det vore att missbruka kammarens tid efter den fullständiga redogörelse, som kammaren nyss erhållit, för anledningen till ifrågakvarande befordran.

Men hvad den formella delen af frågan beträffar, ligga ju utskottets betänkligheter eller rättare sagdt utskottets anmärkningsanledning deruti, att utskottet, som icke kan neka nödvändigheten att anställa norrmän i kabinettet, funnit, att norrmän hellre bort förordnas i vanligt statsråd än i ministeriel konselj, och ansett den senare utvägen, ehuru båda ju strede mot grundlagens ordalydelse, vara så mycket origtigare, att utskottet i anledning deraf funnit sig böra göra en anmärkning mot statsråden. Jag kan icke instämma deri. Då en så långvarig praxis föreligger som här — och det har ju blifvit ådagalagd, att denna praxis sträcker sig mycket långt på andra sidan år 1862 —, synes det mig alldeles orimligt att anklaga statsrådets ledamöter för försummelse dertill, att de vidhållit en sådan praxis. Någon särskild fara för bristande konstitutionel ansvarighet innefattar denna praxis icke, helst den ministeriella konseljen blifvit förstärkt på senare tid, och ansvarigheten är väl ej så svag, då konseljen består af ministern för utrikesärendena, statsministern och ett annat statsråd.

Hvad återigen hemligheten beträffar, må det ju vara, att det nuvarande konstitutionsutskottet är fullkomligt främmande för förfaringssättet. Men hvad deremot aldrig kan medgifvas är, att de herrar, som länge suttit i konstitutionsutskottet, af hvilka en nyss angaf, att han i 12 år suttit der, icke haft anledning att taga kännedom om dylika förhållanden, då en ganska stor mängd ärenden af denna beskaffenhet förekommit under senare tider. Den förre talaren åbe-

Anmärkning
vid ett i
ministeriel
konselj hand-
lagdt ärende.

(Forts.)

ropade, att konstitutionsutskottet hade en så utomordentligt stor mängd ärenden att handläggas, och detta har ju sin rättighet i afseende på granskningen af statsrådsprotokollen i allmänhet, men utrikesdepartementets protokoll äro icke så särdeles vidlyftiga — åtminstone voro de det icke den tiden jag hade äran sitta i konstitutionsutskottet —; och följaktligen, om en konstitutionsutskottsledamot under året i tidningarna eller statskalendern observerat, att en norrmän blifvit förordnad till tjensteman i kabinettet, har det icke varit någon svårighet för honom att finna, att förordnandet icke omnämndes i utrikesdepartementets protokoll, och att det följaktligen måste återfinnas annorstädes, hvilket naturligtvis gifvit en mycket naturlig anledning att fråga sig för, då man erfarit, att förordnandet skett i ministeriel konselj. Att det skulle vara någon svårighet för konstitutionsutskottet att erhålla det ministeriella protokollet i en så känd sak som denna, kunde icke komma i fråga. Dertill fordrades ju blott en anledning. Min uppfattning är således den, att det ingalunda saknats tillfällen för konstitutionsutskottet, icke ens för dess nuvarande ledamöter, att få kännedom om ifrågakvarande praxis, liksom det är alldeles säkert, att en sådan kännedom funnits hos många, som suttit i konstitutionsutskottet under årens lopp. Om konstitutionsutskottet återigen menar, att det icke haft någon officiel kännedom om denna praxis, har utskottet så till vida rätt, som fråga derom icke torde hafva varit föremål för någon behandling i konstitutionsutskottet.

Emellertid har konstitutionsutskottet så till vida begränsat sin anmärkning mot Konungens rådgifvare, att utskottet icke ansett, att de öfverklagade åtgärderna kunde blifva föremål för åtal inför riksrätt. Man bör utan tvifvel vara utskottet tacksam för att det icke begagnat denna utväg, om man också på samma gång måste erkänna, att den varit mera öfverensstämmande med grundlagens bud från konstitutionsutskottets synpunkt. Men när konstitutionsutskottet sedermera kommer till den åsigt, att det skulle vara en uraktlåtenhet, att det skulle vara en försummelse att i rådslag iakttaga rikets samskyldiga nytta, eller att föredragande icke med oveld, nit, skicklighet och drift sitt förtroendeembete utöfvat, då han icke brutit med den gamla praxis, så kan jag icke följa konstitutionsutskottet, utan då måste jag säga, att det hade varit vida lyckligare och bättre, om utskottet hade sökt använda sin förmåga på att i grundlagsenlig väg åstadkomma en rättelse, hvarigenom det öfverklagade förhållandet möjligen blifvit öfverflödigt.

Jag har icke någon annan framställning att göra än en anhållan, att betänkandet måtte läggas till handlingarna. Jag missunnar icke konstitutionsutskottets ledamöter, att de ansett sig hafva fullgjort sin pligt genom att anmäla förhållandet, men jag tager alldeles för gifvet, att kammaren anser sig fullgöra sin pligt, då den icke i anledning deraf vidtager någon annan åtgärd än den nyss nämnda.

Herr Rudebeck: Till en början ber jag att med anledning af hvad den siste högt ärade talaren yttrade derom att han, med hänsyn till antalet reservanter, icke förstod huru pluralitet vunnits för utskottets beslut, få meddela, att beslutet derom att anmälan rörande

detta ärende skulle göras, fattades, — såsom ock tidningarna visste berätta redan långt innan betänkandet var uppsatt — genom 12 röster mot 6. Då bestämdes emellertid icke, huru motiveringen skulle affattas. När sedermera frågan derom förekom och i följd af skiljaktiga meningar den blef föremål för votering, afhöllo de, som icke biträdt beslutet om anmälningen, sig från att deltaga i denna votering. Håri ligger förklaringen till det af den föregående talaren uppmärksammade förhållandet.

*Anmärkning
vid ett i
ministeriel
kanselj hand-
lagdt ärende.
(Forts.)*

Bland de åligganden, som enligt grundlagen tillkomma konstitutionsutskottet, är väl onekligen det, att taga kännedom om de i statsrådet förda protokoll och granska desamma, en synnerligen viktig och jag tillåter mig tillägga: en synnerligen grannlaga pligt. I följd deraf bör man väl icke förutsätta annat, än att en hvar ledamot af konstitutionsutskottet i medvetande härom noga öfverväger och betänker sig, innan han fattar sitt beslut rörande ett regeringsärendes anmälan eller icke. Om han emellertid efter en sådan noggrann och samvetsgrann pröfning kommer till den bestämda öfvertygelse, att det föreligger ett förhållande, ett tillvägagående, som icke står i öfverensstämmelse med hans uppfattning af grundlagens bud, torde han, så vidt jag kan förstå, icke ega rätt att undertrycka denna sin mening, utan hafva en *pligt* att uttala densamma. För en hvar af konstitutionsutskottets ledamöter står nog i ett fall sådant som detta redan från början öppet och tydligt, att den åtgärd, som vidtages, kommer att väcka misstämning och framkalla obehag i många hänseenden och icke minst för dem, som deltagit i ett så uppseendeväckande beslut. Men stäld i valet mellan å ena sidan att fullgöra sin pligt med risk, att deraf obehag följer, och å andra sidan att vinna befrielse från sådant obehag, men ega det medvetandet, att man svikit sin pligt och icke handlat efter sin öfvertygelse — stäld i valet mellan dessa två alternativ, tror jag icke, att man bör eller får tveka. Jag har velat säga detta därför, att de ledamöter inom konstitutionsutskottet, hvilka biträdt förevarande beslut, varit föremål icke blott för ogillande af deras åsigt i sak, utan äfven i en del af pressen och samtalsvis fått uppbära tillvitelser af den mest grava beskaffenhet och hänsyftningar, att de, då de fattat sitt beslut, ledts af bevekelsegrunder, andra än dem, som de följt och bort följa, af bevekelsegrunder, som enligt min mening endast den kan följa, som glömt, hvad pligt och heder bjuda. Väl vet jag, att inom det konstitutionella lifvet det finnes någonting, som heter opportunitetsskäl och hänsyn till dem. Och jag kan påstå och kan medgifva, att sådana skäl i vissa fall må ega giltighet. Men ännu har jag icke lärt mig, och jag hoppas att jag aldrig kommer att lära mig, att opportunitetshänsyn får vara bestämmande, när jag går att fullgöra ett sådant uppdrag som det ansvarsfulla, det magtpåliggande och det grannlaga, som tillkommer en konstitutionsutskottsledamot i en fråga sådan den nu föreliggande. Det har äfven i denna kammare antydts, att det må hända ligger något i tysthet begrafvet under de angifna skälen. Jag ber att häremot få inlägga en bestämd gesnaga. Hvad konstitutionsutskottet här menat, det har utskottet öppet sagt, och hvad utskottet här sagt är ock dess öfvertygelse. Utskottet uppmärksammar

*Anmärkning
vid ett i
ministeriel
konseli hand-
lagdt ärende.*

och påvisar för Riksdagen ett förhållande, som icke är riktigt enligt grundlagens bud, som icke är med den öfverensstämmande, ja som är uppenbart stridande mot grundlagen.

(Forts.)

Jag skall nu be att få öfvergå till de skäl, som varit för konstitutionsutskottet bestämmande. De äro emellertid i utskottets betänkande så fullständigt angifna, att en hvar af kammarens ledamöter kan taga del af dem och kan läsa dem. De hafva ju äfven blifvit bemötta. Anledningen dertill, att konstitutionsutskottet beslutit sin anmälan, är först och främst den, att utskottet ansett det anmärkta förfarandet icke stå i öfverensstämmelse med eller rättare sagdt uppenbart strida mot grundlagens tydliga ord i 28 § regeringsformen derutinnan, att en norrman, en icke svensk man blifvit utnämnd till en befattning, som enligt nyss nämnda lagbud icke får af annan än svensk man beklädas. Häremot har det gjorts den invändning, att detta förfarande fortgått under en lång följd af år, och att det sålunda härför är att åberopa en långvarig praxis. För min del får jag säga, att jag icke förstår, att praxis kan bryta en bestämd och tydlig lag. Det har sagts, att här har utbildat sig en praxis vid sidan af grundlagen. Men, mina herrar, jag hemställer till eder: Är det rätta uttrycket? Är det icke en praxis *mot* grundlagen, i strid med grundlagen, icke vid sidan af densamma? Det har framhållits, att såsom skäl för denna praxis gäلت och gäller fortfarande önskvärdheten och behovet, af flera skäl, att i utrikesdepartementet ega tillgång till norrmän. En talare på jönköpingsbanken åberopade i detta hänseende ett yttrande af excellensen Manderström, att man icke gerna kunde helt och hållet utesluta norrmännen från behandlingen af ärenden, som rörde icke allenast de förenade rikenas gemensamma, utan äfven uteslutande norska förhållanden. Jag vill påvisa fortsättningen af excellensen Manderströms nämnda yttrande, och det heter deri, att de ifrågavarande norrmännen enligt hans förmenande ingalunda vore att anse som svenske, utan som norske tjänstemän, anstälde till tjänstgöring i utrikesdepartementet. Om man ser saken från den synpunkten, då bör ett annat tillvägagångssätt än det af utskottet anmärkta iakttagas. Jag vill för min del icke bestrida vare sig det önskvärda eller det nyttiga ur mer än en synpunkt deri, att norrmän användas i utrikesdepartementet. Men jag anser det vara rättare att använda dem såsom biträden i tjänstebefattningar der inom, men icke utnämna dem till innehafvare af tjänster derstädes. Jag håller strängt på den meningen, att, äfven om man anser det vara otillfredsställande, man ändock bör och skall så förfara, så länge grundlagens bud lägger hinder i vägen för annat förfaringssätt och intill dess en ändring i gällande bestämmelse, om den finnes nödig, i vederbörlig ordning skett.

Hans excellens herr statsministern åberopade hvad ett föregående års konstitutionsutskott sagt i sin motivering för det utlåtande utskottet afgaf öfver en af herr Hedin väckt motion om ändring i 28 § regeringsformen i syfte att till embets- och tjänstemän i utrikesdepartementet skulle kunna utnämnas och befordras äfven norske män, i hvilket utlåtande utskottet hemställde, att motionen icke måtte föranleda till någon åtgärd. För min del kan jag omöjligen förstå, att hvad konstitutionsutskottet då yttrade om det berättigade i motionens

syfte innebär ett godkännande af den mening, att man får använda ett förfarande, som icke står i öfverensstämmelse med 28 § regeringsformen, eller af detta yttrande draga den slutsats, att konstitutionsutskottet då godkänt ett sådant förfarande. Enligt mitt förmenande är, oberoende af berörda utskotts betänkande och oberoende af den åberopade praxis, det uppenbarligen ej blott en rätt, utan ock en pligt för hvarje medlem af konstitutionsutskottet att, om han finner detta, må vara, länge fortsatta förfarande strida mot grundlagen, derom för Riksdagen göra anmälan.

*Anmärkning
vid ett i
ministeriel
kanselj hand-
lagd ärende.*
(Forts.)

Nu har konstitutionsutskottet äfven framhållit den särskilda betydelsen af det embete, som den man innehar, om hvilkens utnämning här är fråga. Hans excellens herr statsministern förmenade, att den ena tjänsten icke vore mera betydande än den andra, och att det vore origtigt att här tala om skillnad mellan högre och lägre tjänster. Emellertid kan jag icke, när jag läser Kongl. Maj:ts instruktion för embets- och tjänstemännen i utrikesdepartementet, finna annat, än att kabinetssekreterarebefattningen, befattningen såsom expeditionschef i kabinettet för utrikes brevvetlingen, är ännu betydelsefullare och ännu viktigare än alla de öfriga tjänsterna i departementet och att således konstitutionsutskottets resonnement mycket väl kan försvaras, då det säger, att ifrågavarande ofta omordade praxis nu sträcks ut på ett område, der följderna af dess tillämpning blifva mera betänkliga, än om den stannat på området af mindre betydande tjänster.

Hans excellens herr statsministern yttrade vidare, att det vore ingalunda gifvet, att kabinetssekreteraren skulle vara föredragande inför tillförordnad regering. Hans excellens vet naturligtvis vida bättre än jag, huru i dylika fall tillvägagås. Jag vill dock framhålla, att man har anledning att antaga och att man har rätt att säga, att han *kan* blifva det. Ty uti den instruktion, som den 10 juli 1899 utfärdades för tillförordnade regeringen, heter det i 4 §, att »alla expeditioner med undantag af dem, som under Kongl. Maj:ts sekret utgå, utfärdas i Kongl. Maj:ts höga namn och undertecknas af regeringens ordförande och samtliga ledamöter, sedan expeditionerne blifvit af vederbörande föredragande kontrasignerade; skolande vederbörande expeditionschefer eller, hvad justitieärenden angår, revisionssekreterare, i departementschefs ställe föredraga de mål, som enligt denna instruktion tillkommer regeringen att upptaga och afgöra.» Om jag sammanställer denna bestämmelse med lydelsen uti 1 § i den af mig förut åberopade Kongl. Maj:ts förnyade nådiga instruktion för embets- och tjänstemännen i utrikesdepartementet eller kabinettet för utrikes brevvetlingen, der det heter, att i kabinettet för utrikes brevvetlingen, som utgör utrikesdepartementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli, är anställd en kabinetssekreterare såsom expeditionschef, så är det ju icke något origtigt i det antagandet, att kabinetssekreteraren fungerar såsom expeditionschef och att han således *kan* blifva förordnad att vara föredragande inför tillförordnad regering. Dermed är visserligen icke sagdt, att så alltid sker, men om så skulle vara, att i dylika fall Kongl. Maj:t skulle förordna en annan föredragande än kabinetssekreteraren, så synes detta mig vara en afvikelse från regeln och

Anmärkning vid ett i ministeriel konselj handlagdt ärende. med afseende å den nuvarande kabinetssekreteraren nästan innebära ett tyst medgifvande, att det ej är fullkomligt riktigt att till kabinetssekreterare antaga någon annan än en svensk man. Utskottet har vidare såsom skäl för sin anmälan åberopat 7 § regeringsformen, hvilken innehåller, att alla regeringsärenden, med undantag af ministeriella mål och kommandomål, skola i statsrådet föredragas och der afgöras. Att det ärende, hvarom nu är fråga, icke kan hänföras till ministeriella mål eller till kommandomål, derom har, så vidt jag kunnat finna, icke rådt någon meningsskiljaktighet. Det är icke heller derom tvisten gäller.

(Forts.)

Men här åberopas, att äfven i detta hänseende en långvarig praxis blifvit följd. Deremot vill jag göra samma erinran som i fråga om afvikelsen från 28 §. Om ett förfarande, som står i strid mot lagen — och derom kan väl icke finnas mer än en mening — gång efter annan upprepas, så följer väl deraf icke, att det olagliga slutligen blir lagligt och således förtager den gällande lagen dess kraft. Derom åtminstone borde väl meningarna icke vara delade. Åtminstone vet jag att på andra rättsliga områden, och der jag har någon erfarenhet, om jag än icke kan anses hafva det på nu förevarande område, ett dylikt förebärande ingalunda får gälla. Om mot en embets- eller tjänsteman anmärkes, att han har handlat i strid mot lagen, och denna anför till sitt försvar, att så hafva hans företrädare under en längre tid gjort och så har han äfven sjelf länge förut utan anmärkning gjort, så vet jag för visso, att inför anmärkaren eller inför den, som skall slutligt bedöma åtgärden, en sådan invändning icke har någon betydelse. Hvad som är i lag påbudet måste gälla, till dess det har blifvit i den ordning, som lagen bestämmer, upphäfdt.

Med hänsyn till denna del af frågan är ju också särskildt att anmärka, att här kan man icke åberopa det skälet, att de unionella förhållandena betinga den anmärkta åtgärden. Äfven om de anses göra det i fråga om en afvikelse från 28 § regeringsformen, så kunna de icke göra det i fråga om afvikelsen från 7 § regeringsformen.

Hans excellens herr statsministern framhöll vidare, hurusom den åberopade långa praxis iakttagits af män i Konungens råd, hvilkas anseende ingen vare sig inom eller utom denna kammare underkänner, lika litet som någon underskattar deras omdöme, deras kunskaper och deras oförvitlighet. Jag ber då först att få göra ett särskildt inlägg. Det kan ju tänkas, att den uppfattningen skulle kunna göra sig gällande, att den anmärkning, som af utskottet nu framställts, skulle gälla personen och icke saken. Men, mina herrar, då utskottet, med användande af grundlagens ord, säger, att de statsråd, som deltagit i det anmälda ärendets handläggning, icke iakttagit rikets sannskyldiga nytta, så är det väl icke och bör åtminstone icke vara någon, som föreställer sig, att utskottet dermed har sagt eller velat säga något annat, än att utskottet anser, att ett fel i *detta fall* har egt rum. Icke kan detta karakterisera mannen, som begått felet, hvilket påvisas i anmärkningen. Utskottet har, så vidt jag förstått, haft all möda ospard för att hålla fram, att det är *saken*, som utskottet velat anmäla, men icke personen. Om en embets- eller tjänsteman dömes jemlikt 25 kap. 17 § strafflagen för oförstånd eller oskicklighet i

embetet, därför att han i ett fall förbisett ett lagbud, så läser det väl icke finnas någon förståndig eller rättänkande person, som karakteriserar honom såsom en oförståndig eller oskicklig embetsman, därför att han i en viss åtgärd har, enligt anmärkarens mening, misstagit sig. Då grundlagen själf utgår från det antagandet, att äfven de personer, som intaga den höga och ansvarsfulla platsen vid Konungens rådsbord, kunna begå ett misstag, kunna göra sig skyldiga till ett fel, så är det väl icke att anse såsom en anklagelse i detta ords hårda mening och ännu mindre såsom en förnärmelse, om konstitutionsutskottet med begagnande af grundlagens ord säger, att *i detta fall* har utskottet funnit fel af ett statsråd.

Anmärkning
vid ett i
ministeriel
konselj hand-
lagdt ärende.

(Forts.)

Beträffande nu det af hans excellens herr statsministern anförda skälet, att samma tillvägagångssätt blifvit följdt af framstående och erfarna statsmän, vill jag framhålla, att jag med all aktning för dessa personer, och ehuru jag eljest är villig att böja mig för deras erfarenhet, icke kan frågå min uppfattning, att i detta fall grundlagens bud äro klara och tydliga. För mig står det alldeles otvetydigt, att en afvikelse från grundlagens bud skett och att den icke kan försvaras, om man ställer sig på lagens grund.

En föregående talare har beaktat den erinran, som förekommer i en reservation mot utskottets betänkande, derom att detta anmärkta tillvägagångssätt, då dylika ärenden behandlats i ministeriel konselj, egt rum vid icke mindre än 34 tillfällen. Detta är en sanning med modifikation. Ty af den till konstitutionsutskottet öfverlemnade promemorian i ämnet finner man, att utaf dessa fall — deras antal är 39, men de ha förekommit i 34 olika konseljer — icke mindre än 17 angå beslut rörande uppflyttning i högre lönegrad, ålderstillägg eller tjänstgöringspenningar för personer, som redan förut varit anställda. Härmed vill jag säga, att det angifna antalet fall af utnämningar icke är så stort, som reservanten angifver i det syfte, att detta stora antal måste innebära, att det ifrågavarande tillvägagångssättet tydligen bort vara för konstitutionsutskottet bekant.

Hans excellens herr statsministern yttrade, att konstitutionsutskottet onekligen måste hafva kännedom om detta förhållande och framhöll då, att denna kännedom kunnat hemtas i Posttidningen och andra allmänna tidningar och i statskalendern. Till en början ber jag att få säga, att en stor del af dessa ärenden sannolikt icke omnämnts ens i Posttidningen. För beslut i lönefrågor har der naturligtvis icke lemnats någon redogörelse. Men äfven om så skulle vara, hemställer jag, huru vida det kan vara rimligt att begära, att konstitutionsutskottets ledamöter skola så följa med tidningar och statskalendern, att de, när de gå till sitt värf att granska statsrådsprotokollen, hafva i sitt minne de under året skedda utnämningar, och derjemte må bemärkas, att deraf att man läser i en tidning, att en norrman blifvit utnämnd till en tjänst — ty något mera får man icke veta af tidningarne — kan man icke se att utnämningen skett i ministeriel konselj. Detta kan man icke få reda på, med mindre man inforrdar handlingarna i målet, såsom i förevarande fall egt rum. Att under sådana förhållanden påstå, att detta måste vara för konstitutionsutskottet bekant, synes mig vara orimligt. Jag har ju endast

Anmärkning vid ett i ministeriel konselj handlagdt ärend. en mycket kort tid deltagit i konstitutionsutskottets förhandlingar, och min erfarenhet härutinnan är således icke stor. Men personer, som tillhört detta utskott mycket längre än jag, ja, under en lång följd af år, hafva icke haft den ringaste kännedom om förhållandet. (Forts.) Och så vidt det varit möjligt att af konstitutionsutskottets protokoll och betänkanden göra sig underkunnig om saken, har något sådant icke der förekommit.

Jag har med detta velat bemöta hvad som hittills blifvit mot konstitutionsutskottet anmärkt, och jag vill sluta med att förklara, att konstitutionsutskottet har gjort hvad utskottet ansett vara sin oafvisliga pligt.

Herr Sæve: Herr grefve och talman, mina herrar! Efter den utförliga och sakrika utredning, som konstitutionsutskottets ärade ordförande nyss lemnade, skall jag be att för min del få inskränka mig till några allmänna ord.

Den föregående diskussionen har kommit mig att tänka på ett bekant yttrande af den store engelske statsmannen lord Chatham. »Det står, sade han, bakom den engelska tronen någonting, som är starkare än tronen själf.» Chatham tänkte på de skotska inflytelserna, som på den tid, då han fälde detta yttrande, voro synnerligen mäktiga i London. Hos oss är nu icke tronen, icke heller Riksdagen den mäktigaste. Starkare än dessa båda är grundlagen. Men lefde en Chatham bland oss nu, tror jag att han skulle kunna med all rätt säga: det står någonting bakom den svenska grundlagen, som är starkare än grundlagen själf, nemligen de norska inflytelserna.

Grundlagen skola vi ju alla älska och värda. Den är ett af de dyrbaraste ting vårt folk eger, ty den är grundvalen för vårt stats-skick och den är palladiet för vårt folks konstitutionella frihet. Alla söka också att akta den så mycket som möjligt är. Göres ett försök att öfverskrida dess râmärken — försöket må nu göras ofvanifrån eller nedanifrån — så afvisas det i allmänhet. Men jag säger och betonar med afsigt i allmänhet, ty det finnes ett område, på hvilket grundlagen icke är stark nog att göra sig gällande, det är på det område, inom hvilket alla bestämmelserna om huru de ministeriella målen skola afgöras. Om dessa mål handlar 11 § regeringsformen. Der är det bestämdt, huru den ministeriella konseljen skall vara sammansatt. Är den nu i verkligheten sammansatt på det sätt, som 11 § regeringsformen bestämmer? Nej; på grund af en hemställan från den norska regeringen utfärdades 1835 års kongl. resolution, enligt hvilken en af Norges statsministrar inträdde i den ministeriella konseljen. Det svenska embetsverk, som har att förbereda ärenden till samma konselj, är utrikesdepartementet. Om tillsättande af embets- och tjänstemän i detta departement gäller den generella regel för tillsättande utaf svenska embets- och tjänstemän, som är gifven i § 28 regeringsformen. Regeln är, att det skall vara infödda svenska män. Följes den? Nej, icke här, ty sedan år 1825 intogos, som vi alla känna, i utrikesdepartementet norske män. Om formen för utnämningen är stadgad i nyss nämnda paragraf, att utnämningen skall ske i det svenska statsrådet. Iakttages detta? Nej, visst icke. Det iakttages

med afseende å de svenska tjenstemännen i utrikesdepartementet. *Anmärkning vid ett i ministeriel konselj.*
 men icke med afseende å de norska, som nämnas i ministeriel konselj.

Står nu verkligen detta i öfverensstämmelse med den aktning, *konselj handlagd arende.*
 vi alla äro skyldiga den svenska grundlagen? Jag vågar bestrida *(Forts.)*
 detta. Jag vill emellertid icke här rigta någon anmärkning mot vare sig den nuvarande regeringen eller någon särskild föregående, därför att vi kommit dit, der vi nu stå, ty den anmärkning, som kan göras, gäller nog icke blott regeringarne, den gäller också riksdagarne, ja den gäller hela vårt svenska folk, som af undfallenhet för Norge icke varit tillräckligt aktsamt att se upp på och bevara hvad som det sjelft tillhör. Men därför att det nu har utvecklats sig så, att vi fått en mot grundlagen stridande praxis, så bör icke denna praxis alltjemt bibehållas. Är det icke tvärtom vår pligt att så fort som möjligt vid grundlagens tillämpning gå tillbaka inom de i grundlagen själf bestämda rämärkena?

Konstitutionsutskottet har fått uppbära tadel för inkonsequens, därför att utskottet i sitt betänkande erkänt, att unionen blifvit af faktisk betydelse jemväl för de institutioner, åt hvilka värden och ledningen af utrikes ärendena blifvit anförtrodd. Förtjenar i själfva verket konstitutionsutskottet en anmärkning för inkonsequens, då utskottet blott erinrar om detta faktum, som ju alla känna? Ej heller synes mig konstitutionsutskottet hafva gjort sig förtjent af anmärkning för inkonsequens därför, att det välvilligt nog anført hvad som hittills angifvits såsom stöd för att norske män intagits till tjenstgöring i utrikesdepartementet. Det är icke konstitutionsutskottet, som velat bevisa rigtigheten af detta tillvägagångssätt; konstitutionsutskottet har ju i själfva verket blott framhållit hvad som i detta afseende har plägat sägas. Och hvad de vanligen anförda skälen för norrmäns användning beträffar, får jag för min del säga, att jag icke är fullkomligt öfvertygad om rigtigheten af dem. Så säges, att det är af behovet påkalladt att inom utrikesdepartementet hafva tillgång till biträde af norrmän, antagligen för att dessa skulle kunna lemna upplysningar i rent norska saker. Jag hemställer till herrarne, huru pass stor erfarenhet i rent norska saker de unge män kunna hafva och förvärfva, hvilka, sedan de omedelbart efter aflagd embetsexamen inträdt i utrikesdepartementet i Stockholm, skickats ut såsom attachéer och efter återkomsten placeras i departementet såsom andre sekreterare. Och om nu en sådan efter fortsatt gradpassering vid en legation såsom sekreterare ännu en gång återkommer till departementet för att der anställas såsom afdelningschef, så har han i alla fall tillbragt sin egentliga tjenstgöringstid utom Norge, antingen i Sverige eller på främmande botten, och torde i norska frågor näppeligen gälla såsom någon auktoritet.

Men man må om den saken säga hvad som helst. Ett fel tror jag det är, då man nu till en så hög befattning inom departementet, som kabinetssekreterarens, utser en norрман. Detta är något nytt för i år och detta är det speciellt nya, som framhållits i konstitutionsutskottets betänkande. Att tillsättningen skett i ministeriel konselj, detta har varit ett tillvägagående, som haft ett slags stöd i en gammal praxis, hvilket konstitutionsutskottet icke vetat, då dess anmärkning

Anmärkning vid ett i ministeriel konselj handlagdt ärende. först gjordes. För mig står det emellertid fast, att vår regering i år gått vida längre än tillförne vid följandet af denna grundlagsstridiga praxis med afseende å tillsättandet af norske tjenstemän i utrikesdepartementet, då han till och med till kabinetssekreterare nu utnämmt en norsk man.

(Forts.)

Utskottets ordförande fäste uppmärksamheten på den för kabinetssekreteraren gällande instruktionen. Jag ber äfven att få fästa uppmärksamheten på densamma för att visa, huru stor betydelse hans embete har. Honom åligger enligt den instruktion, som utfärdades den 30 december 1899, att biträda ministern för utrikes ärendena i allt hvad till departementets handläggning hörer och till föredragning inför Kongl. Maj:t eller afgörande af ministern bereda de mål och ärenden, som icke öfverlemnas till handläggning af departementets afdelningar; att personligen hafva vården af departementets hemliga handlingar, derest de icke stanna i ministerns eget förvar; att föra protokoll inför Kongl. Maj:t vid föredragning af kabinetsärenden, derest icke annan person dertill förordnas; att — — — granska koncepten till utgående expeditioner; att i allmänhet vaka öfver ärendenas behöriga gång och hafva tillsyn deröfver, att embets- och tjenstemän inom departementet noggrant fullgöra sina åligganden. Det är, som man finner, magtpåliggande värf.

Kongl. Maj:t är, som vi veta, befogad att i militära embeten insätta utlänningar, men han är icke befogad att nyttja utländske män såsom kommandanter i fästningar. Han må också i analogi härmed fritt anställa utlänningar såsom tjenstemän vid legationerna; men det synes mig, som om man borde i konsekvens med hvad som gäller på det militära området undvika att i chefsbefattningar vid det diplomatiska försvarsverkets hufvudfästning, som är utrikesdepartementet, insätta en icke svensk man.

Jag sade nyss, att utrikesdepartementet har att förbereda de diplomatiska ärenden, som skola afgöras i den ministeriella konseljen. Hvilken betydelse har då denna ministeriella konselj? Det kan man se af den motivering, som 1809 års konstitutionsutskott lemnade Rikens Ständer för sitt förslag att draga de ministeriella målen från statsrådet till en särskild konselj. »Utskottet har», heter det, »efter en mogen öfverläggning funnit, att Konungen borde ega magt att allena göra förbund med främmande magter, börja krig och sluta fred. Sådan är vårt fäderneslands närvarande ställning, att det icke, med egna krafter allena, synes kunna upprätthålla sin sjelfständighet. Denna beror då af de förbund med andra magter, som en klok styrelse kan vinna, men hvilka aldrig, i den stund de slutas, kunna underkastas den offentliga pröfningen och de långa betänkligheterna af en lagstiftande eller också blott af en talrik rådgifvande corps.» Derför, och väl äfven med hänsyn till sekreteraren, är det, som icke ens den dag i dag är medlem af statsrådet är berättigad att få kännedom om hvad som passerat i den ministeriella konseljen, derest han icke är en af de tre svenska statsråd, som hafva säte och stämma i densamma. Men denna kännedom, som de flesta ledamöterna af statsrådet icke ega, den skall en norsk man nu få. Ty enligt den gällande instruktionen är det kabinetssekreterarens skyldighet att i den

ministeriella konseljen tjentgöra såsom protokollsförare. Med särskild tanke alltså på betydelsen af kabinettssekreterarens embete har jag, herr grefve och talman, ej kunnat finna annat, än att den gjorda utnämningen är i högsta grad anmärkningsvärd.

Fastän reservant mot konstitutionsutskottets beslut att icke anmärka regeringens beslut rörande flaggfrågan, har jag iakttagit tystnad under diskussionen om betänkandets första punkt. Jag kan emellertid nu icke underlåta att betona, att det af konstitutionsutskottet anmärkta regeringsbeslutet är under det korta förloppet af knappt fem månader den andra stora afvikelsen från det status quo i unionsfrågan, som det svenska statsrådets samtliga ledamöter fastslog i sitt anförande till statsrådsprotokollet den 21 oktober 1898, då unionskomiténs betänkande lades ad acta. Det svenska statsrådet förklarade då, att ðhittills brukliga förfaringsätt angående utrikesstyrelsen och hvad dermed har sammanhang äfven i sina detaljer bör utan ändring framdeles tillämpas. Jag behöfver icke, efter hvad jag redan antyd, erinra kammaren om, hvilken den första afvikelsen var. Det var regeringsbeslutet af den 11 oktober 1899, enligt hvilket Sveriges gamla, förr så ärofulla blå och gula färger utströkos ur den norska handelsflaggan.

Anmärkning
vid ett i
ministeriel
konselj hand-
lagdt ärende.

(Forts.)

Herr Behm: Herr grefve och talman! Då jag tillfälligtvis icke kom att deltaga i den slutliga behandlingen inom utskottet af det ärende, hvarom här är fråga, skall jag be att med några ord få angifva min ställning till detsamma. Diskussionen har så länge pågått, att jag måste fatta mig kort. Jag vill då först konstatera, att här från alla håll och äfven från statsrådsbänken blifvit erkänt, att denna utnämning har skett i strid mot den uttryckliga ordalydelsen af 28 § regeringsformen. Men, säger man, en långvarig praxis har af hänsyn till unionen med Norge tillåtit sig ett afsteg från en noggrann tillämpning af grundlagen. Af den promemoria, som utskottets ärade ordförande nyss här företedde, har jag inhemtat, att under tiden från år 1862 och till dagen för den nu klandrade utnämningen vid 22 särskilda tillfällen norrmän blifvit förordnade till embeten och tjänster inom utrikesdepartementet. Af dessa 22 förordnanden hafva 12 gält andresekreterare- och 1 förste-sekreterare-befattning, 1 beställningen såsom arkivarie och 8 anställning såsom afdelningschef eller, såsom det numera heter, kansliråd. Under tiden från år 1825 till år 1860 lära, enligt excellensen Manderströms uttalande på riddarhuset år 1860, norrmän hafva i 8 fall förordnats, alla i lägsta tjänstegraden. Man ser således häraf, att denna åberopade praxis obestridligen finnes till samt i huru stor utsträckning. Om jag också i likhet med utskottet gerna erkänner, att denna praxis är ändamålsenlig och således bör vidhållas, så följer dock icke deraf, att jag anser, att man af unionella hänsyn bör *utsträcka tillämpningen af samma praxis huru långt som helst*, eller, såsom i detta fall skett, till att gälla den så ojemförligt viktiga plats, som beklädes af kabinettssekreteraren och expeditiionschefen i departementet.

Skall praxis kunna här åberopas såsom stöd för ett grundlagsstridigt förfarande, måste efter mitt förmenande denna praxis afse just

Anmärkning vid ett i ministeriel konselj handlagdt ärende. de tjänster och embeten, som enligt den anförda promemorian redan blifvit lemnade åt norrmän, och icke annat, *högre embete*. Finnes det väl något skäl att åsidosätta grundlagens bestämmelser för att visa norrmännen ett längre utsträckt tillmötesgående än förut på detta område; ty icke kan man väl påstå, att det denna gång skulle varit omöjligt att såsom hittills fullt nöjaktigt besätta den ifrågakommande platsen med *en svensk man*?

(Forts.)

Huru öfverensstämmor för öfrigt detta tillvägagående med de svenska statsrådets den 21 oktober 1898 inför Konungen uttalade mening med anledning af den utgång de då nyss afslutade unionella förhandlingarna erhållit? Den talare, som före mig hade ordet, har uppläst detta uttalande, till hvilket äfven jag hänvisar. Deri borde väl, synes mig, legat en bestämd anledning antaga, att icke vidare medgifvanden åt norska anspråk skulle ifrågakomma. Såsom ett sådant medgifvande måste jag dock beteckna denna utnämning, åtminstone till dess det visats, att en *svensk man* icke funnits att tillgå för platsen.

Då jag således förmenar, att här åberopade praxis *icke räcker till* att försvara den klandrade åtgärdens stridighet mot grundlagen, och att det vidare är af stor vikt att vi nu icke genom partiella eftergifter i ett eller annat afseende motverka våra intressen vid en framtida uppgörelse af de unionella förhållandena, har jag funnit, att statsrådets ledamöter icke iakttagit rikets sannskyldiga nytta, då de förfarit på sätt som skett vid den förevarande utnämningen.

Kommer så härtill, att denna utnämning egt rum *i ministeriel konselj* och icke i statsråd, såsom § 7 regeringformen för sådana fall uttryckligen föreskrifver. Man har äfven i detta fall och med lika skäl åberopat en länge följd praxis. Det grundlagsstridiga i förfarandet är dock lika påtagligt här som i det förra afseendet, men är så mycket mer anmärkningsvärdt, som åtgärden haft god utsigt att kunna helt och hållet undandraga sig konstitutionsutskottets och Riksdagens bedömande, då de i ministeriel konselj förda protokollen ej, i likhet med de i statsrådet förda, opåmint öfverlemnas till utskottet, och utskottet ej heller har rätt att inforra dessa protokoll, med mindre det kan åberopa sig på någon *öallmänt känd och af utskottet uppgifven händelse*.

Hvarför har man nu användt detta olagliga tillvägagångssätt *vid utnämning af norrmän* — icke af svenskar — till tjänster inom utrikesdepartementet i stället för det lagliga, som tillämpades emellan åren 1825 och 1860? Ja, den frågan lemna jag åt den, som kan och den det vederbör, att besvara. Emellertid är det en händelse, som ser ut som en tanke, att, sedan anmärkning år 1860 framställdes mot att norrmän förordnades till dessa tjänster, man funnit lämpligt att låta förordnandena gifvas i denna ministeriella konselj, hvars protokoll åtminstone högst sällan granskas. Och visst är, att man icke genom den här föreliggande olagligheten kunnat göra den grundlagsstridiga utnämningen mer laglig, än den i sig sjelf är.

Man har sökt göra troligt och en reservant från Andra Kammaren har till och med påstått, att utskottet skulle med framställande af sin anmärkning velat tillstyrka Riksdagen att hos Konungen anmäla sin

önskan, att han ville ur statsrådet skilja de ledamöter, emot hvilka anmärkning blifvit gjord. Jag ber att få hänvisa till utskottets betänkande. Icke med ett ord häntyder utskottet deri på en sådan afsigt; och det ligger ej heller inom utskottets befogenhet att här göra mer än framlägga sin anmärkning för Riksdagen. På Riksdagen ankommer det sedan att draga konsekvenserna af denna anmärkning.

*Anmärkning
vid ett i
ministeriel
konselj hand-
lagdt ärende.
(Forts.)*

Slutligen vill jag tillägga, att jag ansett det vara min pligt såsom ledamot af konstitutionsutskottet att biträda den gjorda anmärkningen, särskildt af det skäl att, om anmärkning *icke* gjorts, den ifrågavarande regeringshandlingen skulle kunna anses hafva vunnit godkännande.

Friherre Åkerhielm: Med verklig själföfvinnelse har jag iakttagit tystnad vid behandlingen af första punkten i utskottets betänkande, ehuru under diskussionen derom åtskilligt förekom, som det syntes mig önskvärdt att få besvara; men jag har ansett, att den af statsrådets medlemmar alltid tillämpade grundsatsen att icke svara på anmärkningar, framställda i reservationer till konstitutionsutskottets betänkande, äfven gälde för mig, då jag i likhet med de nuvarande statsrådsledamöterna befann mig på de anklagades bänk.

När jag vid den nu föredragna punkten begärde ordet — och jag ber att få nämna, att jag gjorde detta, innan hans excellens statsministern i sitt anförande omnämnde hvilka som deltagit i regeringsåtgärder af enahanda beskaffenhet med den af konstitutionsutskottet nu anmälda — så hade jag främst det syftet att få inför kammaren tillkännagifva, att jag vid åtskilliga tillfällen deltagit i sådana regeringsåtgärder. Då jag sålunda i det afseendet känner mig fullt lika skyldig — i fall någon skuld billigtvis kan anses föreligga — som de nuvarande statsrådsledamöterna, har jag önskat att också få min vederbörliga del af det klander, som det anmärkta förfaringssättet må förtjena.

Jag tillåter mig emellertid till eder, mina herrar, hemställa: kan under nuvarande omständigheter det förhållandet, att en norsk man fått anställning i utrikesdepartementet och att frågan härom behandlats i ministerielt statsråd, anses så klandervärdt, att det förtjenar det i mina öron mycket hårdt ljudande omdömet, att de statsrådsledamöter, som deltagit i ärendets behandling, icke iakttagit rikets sannskyldiga nytta och att, hvad föredraganden beträffar, denne icke med oveld, nit, skicklighet och drift skött sitt embete?

Konstitutionsutskottet erkänner i viss mån det berättigade i att norrmän anställas i utrikesdepartementet. Jag skall icke upprepa hvad konstitutionsutskottet härom sagt, ty det har anförts af flere föregående talare. För min del vill jag gå något längre än utskottet; ty det är min öfvertygelse, att samarbetet mellan svenska och norska män såväl i utrikesdepartementet som på diplomatiska och konsulära poster är af stor betydelse för att vår representation utåt skall kunna på ett tillfredsställande sätt fylla sin uppgift, och att detta samarbete derjemte är egnadt att utveckla och stärka den känsla af samhörighet och solidaritet mellan de båda folken, som borde finnas hos hvarje svensk och norsk man, men ty värr saknas hos så många.

Konstitutionsutskottet har i sitt betänkande vidare omförmält,

Anmärkning vid ett i ministeriel konselj handlagdt ärende. att allt sedan år 1825 norske män varit anställda i utrikesdepartementet och att detta förhållande endast vid ett tillfälle, nämligen vid 1859—60 års riksdag, blifvit föremål för anmärkning, hvilken anmärkning emellertid icke föranledde till någon åtgärd. Då således hittills icke någon olikhet i uppfattning synes hafva varit rådande mellan Riksdagen och regeringen derom, att norrmän borde lemnas tillträde till befattningar i utrikesdepartementet, hade man kunnat vänta, att konstitutionsutskottet icke skulle grundat sin anmälan i föreliggande punkt på nationalitetssynpunkten.

(Forts.)

Men utskottet gör här en skilnad mellan högre och lägre befattningar. Det har redan blifvit sagdt — jag borde kanske icke upprepa det — att när man talar om denna sak ur konstitutionel synpunkt, ingen gradskilnad kan göras mellan den ena och den andra befattningen. Är det ur konstitutionel synpunkt orätt att till en högre befattning nämna en norрман, då är det naturligtvis lika grundlagsvidrigt att nämna en sådan till en lägre befattning, och omvänt, om man vill låta bero vid den praxis, som hittills egt rum i fråga om norrmäns anställande i utrikesdepartementet, när det gäller lägre befattningar, huru skall man då från konstitutionel synpunkt kunna säga, att det icke bör få bero vid norrmäns nämnande till högre befattningar? Det har förut påpekats, att konstitutionsutskottet för öfrigt här gör en besynnerlig uppdelning af tjänstemännen i utrikesdepartementet, då det hänför till högre tjänstemän endast en eller kabinettssekreteraren och rubricerar alla de andra såsom lägre. Afdelningschefs-befattningarna äro dock tredje gradens befattningar, och jag tror, att den, som känner till förhållandena inom utrikesdepartementet, skall kunna vitsorda, att dessa befattningar i fråga om betydelse icke stå så långt efter kabinettssekreterarens.

I sjelfva verket torde man kunna läsa mellan raderna i konstitutionsutskottets betänkande, att det icke så mycket varit den konstitutionella synpunkten, som varit bestämmande för utskottet, när det uttalat sig om norrmäns anställande i utrikesdepartementet, utan att frågan för utskottet väsentligen varit en lämplighetsfråga, och jag medgifver mycket gerna, att man kan hysa olika meningar om hvad som i ett fall är lämpligt eller icke. Konstitutionsutskottet har anfört åtskilliga skäl mot att till kabinettssekreterare nämna en norрман och deribland särskildt, att innehafvarne af denna befattning kunde komma att fungera såsom föredragande inför tillförordnad regering. Jag delar icke dessa betänkligheter. Beträffande särskildt eventualiteten att kabinettssekreteraren kunde komma att tjänstgöra såsom föredragande inför tillförordnad regering kan jag, i likhet med hans excellens statsministern konstatera, så vidt mitt minne icke sviker mig, att under hela den tid jag tillhört Konungens råd det icke någonsin inträffat, att ett utrikesdepartementsärende förekommit till behandling i tillförordnad regering. Detta af det enkla skäl, att de ärenden, utrikesdepartementet handlägger, i allmänhet äro af beskaffenhet att fordra regentens personliga beslut antingen i ministerielt eller i sammansatt statsråd. Det finnes endast några få ärenden, som man skulle kunna tänka sig kunna förekomma i tillförordnad regering, såsom t. ex. meddelande af exequatur åt främmande konsulter och en och annan fråga om

användande af sådana anslag, som af Riksdagen gifvits till utrikesdepartementet, men som icke uppförts på den gemensamma budgeten. Men äfven sådana frågor har man underlåtit att behandla i tillförordnad regering därför att det alltid är tillfälle att få dem handlagda inför Konungen, hvilken, då han icke för regeringen själf, plägar tid efter annan kalla till sig medlemmar af statsrådet för att behandla liknande frågor och andra, som han anser vara af den vikt, att han vill derom själf besluta.

*Anmärkning
vid ett i
ministeriel
kanselj hand-
lagat ärende.
(Forts.)*

Det har äfven erinrats om vissa delar af instruktionen för utrikesdepartementet såsom utvisande kabinetssekreterarebefattningens stora betydelse. Sälunda har det nämnts, att det åläge kabinetssekreteraren att bereda ärendena till föredragning i ministerielt statsråd och att der föra protokoll. Den, som känner arbetets gång inom utrikesdepartementet, vet väl, att det icke alltid är kabinetssekreteraren, som bereder de ministeriella ärendena, utan de öfverlemnas ofta till beredning åt andra tjänstemän inom departementet, allt efter som utrikesministern finner lämpligt. Man torde för öfrigt icke böra tillägga det alltför stor vikt, hvem som än bereder dessa ärenden. Det är alltid utrikesministern, som föredrager dem, och det tillhör hans embetspligt att noga taga reda på ärendena i alla detaljer. Hvad protokollsföringen i statsrådet beträffar, så är det vanligt, att man för hvarje ministerielt statsråd förordnar särskild protokollsförare, detta af det skäl, att kabinetssekreterarens tid i regel icke anses böra upptagas med att gå upp i statsrådet och föra protokoll, ehuru väl han enligt instruktionen är dertill skyldig.

Vid befordringar såväl inom utrikesdepartementet som till diplomatiska och konsulära poster har, så länge jag känner till förhållandena, det svenska statsrådet alltid sökt göra gällande, att man ensamt borde taga hänsyn till skicklighet och förtjenst, men icke till nationaliteten, detta ofta i motsats mot en norsk uppfattning, som gått i den riktning, att man borde afse vissa platser för svenskar och andra för norrmän. Jag kan för min del icke finna annat, än att den förra uppfattningen bör få göra sig gällande äfven då fråga är om tillsättande af kabinetssekreterarebefattningen — åtminstone så till vida, att, när det föreligger en afgjord öfverlägsenhet på det ena hållet, denna öfverlägsenhet också bör få åtnjuta företräde — och jag är öfvertygad om att det varit sådana synpunkter, som varit bestämmande vid den nu skedda utnämningen.

Går jag så till den andra delen af konstitutionsutskottets motivering, eller anmärkningen att ärendet behandlats i ministerielt statsråd, så kan jag icke förneka, att konstitutionsutskottet der står på starkare grund än i den förra delen af motiveringen. Det kan visserligen till stöd för tillvägagångssättet åberopas en långvarig praxis, en praxis, hvilken, såsom vi här hört, icke blott går tillbaka till 1862 utan tillämpats långt förut, men man kan icke med samma säkerhet påvisa, att förhållandet, i likhet med hvad som egt rum med afseende å nationalitetsfrågan, varit känt för Riksdagen och dess granskande delegation samt fått med vederbörandes tysta medgifvande fortgå. Utskottet har i sitt betänkande sagt, att förhållandet att befordringar

Anmärkning vid ett i ministeriel konselj handlagdt ärende. sådana som den nu ifrågavarande egde rum i ministerielt statsråd varit för utskottet en öfverraskning, och det är naturligtvis så, då utskottet säger det. Säsom redan framhållits, har dock en och annan ledamot af utskottet förklaradt sig hafva egt kännedom om förhållandet; och i alla händelser, äfven om förhållandet varit obekant för konstitutionsutskottet i dess nuvarande sammansättning, utesluter icke detta, att det kunnat varit känt för föregående konstitutionsutskott. Det har alltid varit en tradition inom utrikesdepartementet, att saken varit för Riksdagen och konstitutionsutskottet väl känd, och åtminstone har jag för min del, liksom jag tror jag kan säga äfven mina kolleger, handlat i den föreställningen.

Hvad som kunnat föranleda, att man 1862 öfvergick eller rättare sagdt återgick till att behandla dessa befordringsfrågor i ministerielt statsråd, det kan jag lika litet som hans excellens statsministern angifva, men för en hvar torde vara uppenbart, att icke har skälet varit det, att man önskat för Riksdagen undanhålla de skedda befordringarna. Jag vågar påstå, att vi litet hvar följa med hvad som sker här i världen så pass, att befordringar inom utrikesdepartementet, speciellt af norrmän, icke gå obemärkta, och flere gånger förut har det för öfrigt inträffat, att sådana befordringar föranledt ganska mycket tal och diskussion. Jag föreställer mig, att anledningen hvarför man 1862 förändrade dåvarande praxis helt enkelt var den, att man ansåg det vara lämpligt, att, när fråga var om utnämmande af en norrman till befattning inom utrikesdepartementet, också en målsman för Norge fick tillfälle att yttra sig. Och när förändringen skedde i början af 1860-talet, synes det mig mycket antagligt, att dertill medverkade den ändring i utrikesbudgeten, som vidtogts vid 1858 års riksdag, hvarigenom utrikesdepartementet organiserades på en mer unionel basis.

Det har redan påpekats af hans excellens statsministern, att en konsekvens af unionen varit den, att konstitutionella bestämmelser och styrelseformer, hvilka varit afsedda för Sverige allena, icke kunnat helt vinna tillämpning, sedan Sverige blifvit statsrättsligt förenadt med ett annat land. Hans excellens statsministern gaf ett och annat exempel härpå. Han skulle också kunnat erinra om, att redan år 1815 Konung och Riksdag i förening på grund af unionen vidtogo en åtgärd, som gick ganska väsentligt på sidan om vår regeringsform, nemligen då den nu gällande riksakten antogs i helt annan ordning än den för ändring af grundlagarne bestämda. På enahanda sätt har det skett vid åtskilliga andra tillfällen; och till den unionella praxis, som på sådant sätt utbildat sig, synes det mig att man får hänföra äfven hvad som är föremål för anmälan i detta konstitutionsutskottets betänkande.

Låt äfven så vara, att denna praxis icke i allt varit af alldeles oundgängligt behof berättigad, tror jag för min del att det skulle vara till skada, om man nu skulle bryta dermed, åtminstone om detta skedde så, att Norge blefve försatt i en sämre ställning, än det hittills faktiskt haft. Jag skulle därför för min del anse önskligt, att i förevarande hänseende, lika fullt som på andra områden af de unionella förhållandena, status quo finge upprätthållas.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 på aftonen.

*Anmärkning
vid ett i
ministeriel
konsej hand-
lagdt ärende.*

(Forts.)

Herr Blomberg: Jag skall genast från början göra ett bestämdt uttalande, hvilket väl på grund af innehållet i konstitutionsutskottets betänkande borde vara onödigt, men som ändock synes påkalladt, då flere föregående talare, såsom mig tyckes med afsigt, förbisett hvad utskottet härutinnan yttrat. Jag vill nemligen betona, att jag — och jemte mig helt visst utskottets majoritet — afgjort står på den ståndpunkten, att vår grundlag i vissa stycken måste vika för högre hänsyn, nemligen sådana, vid hvilka staten bundit sig genom unionen med Norge. Men jag tillåter mig äfven framhålla, att innan man återoppar sådana hänsyn såsom varande af den betydelse, att de berättiga till ett undanskjutande af grundlagens tydliga föreskrifter, åligger det den, som vill försvara ett grundlagestridigt förfaringsätt, att påvisa, att ett verkligt unionelt behof föreligger.

I fråga om norske mäns användande i utrikesdepartementet, hvilket spörsmål först beröres i utskottets betänkande, är denna synpunkt fullt berättigad, och detta har utskottet äfven framhållit. Utskottet har sagt, att unionens faktiska tillvaro medför, att åtskilliga bestämmelser i grundlagen liksom anordningen af vissa af våra institutioner för utrikes angelägenheternas skötande måste modifieras just på grund af dessa unionella fordringar. Men man får icke sträcka anspråken längre. Man måste noggrant öfverväga, hvarest gränsen för dessa modifikationer bör dragas med hänsyn till det politiskt ändamålsenliga; först och främst måste man fasthålla, att de icke under några förhållanden få sträcka sig in på områden, der något verkligt unionelt behof icke förefinnes.

Under dagens förhandlingar har dock ingen gittat påvisa, att det skulle vara något unionelt behof, att sådana utnämningsfrågor som den här ifrågavarande handläggas i ministeriel konsej.

Man har visserligen sagt, att det vore lämpligt, att Konungens norska rådgifvare få yttra sig i dylika frågor. Ja väl, men för den skull behöfver man icke tillgripa en utväg, som står i bestämd strid mot § 7 regeringsformen. Här har man en helt annan utväg. Kan utnämningen till en tjänst i utrikesdepartementet på grund af de säregna förhållandena anses angå båda rikena och därför icke böra ega rum i enbart svenskt statsråd, så finnes ändock ett sätt att behandla frågan lagenligt, nemligen att låta den komma till sammansatt statsråd i enlighet med riksaktens § 5.

Det finnes således icke någon möjlighet att krypa bakom det unionella behofvet för att derigenom bemantla åsidosättandet af grundlagens uttryckliga bestämmelser i regeringsformens 7 §, som stadgar, att alla regeringsärenden utom vissa uttryckligt angifna — ministeriella ärenden och kommandomål enligt regeringsformens § 11 (32) och § 15 — skola af Konungen i statsrådet handläggas och afgöras. Detta är en af den svenska statsförfattningens grundprinciper, som bör lemnas okränkta, då man icke kan uppvisa några högre hänsyn, för hvilka den bör träda tillbaka.

Jag kan säga, att jag härmed angifvit hela omfattningen af de

Anmärkning
vid ett i
ministeriel
kanselj hand-
lagdt ärende.
(Forts.)

motiv, som ledt mig, då jag med min röst bidragit till den framställning, som uti konstitutionsutskottets föredragna betänkande innehålles.

Jag skall nu emellertid till pröfnings upptaga några af de invändningar, som af föregående talare blifvit gjorda mot utskottets erinringar och anmärkningar.

Det är med synnerlig tillfredsställelse jag härvid konstaterar, att ingen i dag funnit lämpligt att göra gällande det gamla försvaret för norrmäns användning i utrikesdepartementet, att deras tillsättning sker på förordnande. Jag behöfver således icke närmare belysa huru regeringsformens § 28 måste anses genom sina allmänna kompetensregler afse alla befordringar inom riket, som af Konungen handläggas. Det må vara nog att göra den lilla erinringen, att dessa s. k. förordnanden inom utrikesdepartementet i sjelfva verket äro utnämningar. De äro det på flera sätt än man i allmänhet föreställer sig. Då ålderstillägg aldrig meddelas annat än ordinarie innehafvare af statstjänster, åtnjuta desse på förordnande tillsatte norrmän ålderstillägg alldeles som ordinarie. De kunna endast till det yttre, rent formelt taget, betraktas såsom tillförordnade tjänstemän.

Här har man sagt, att den mångåriga praxis i afseende å norske mäns utnämning skulle vara tillräcklig rättsgrund för att dermed fortsätta, men det erkänner jag icke; jag godkänner icke praxis i strid mot grundlagen. Hvad jag erkänner, det är att högre statsrättsliga hänsyn kunna undantagsvis göra grundlagens bestämmelser latent; så kunna riksaktens bestämmelser och sådana anordningar, som af unionen ovilkorligen påfordras, inverka. Giltigheten af praxis i och för sig gent emot grundlagen bestrider jag fullständigt. Regeringsformen gifver sjelf svar på frågan, huru vida man på detta sätt kan nivellera bort grundlagens föreskrifter. Tagen, mina herrar, endast kännedom om regeringsformens § 83. Denna gifver anvisning på den enda utväg för afgifvande af för framtiden bindande förklaringar af grundlagen, och denna är grundlagstiftningens väg. Något annat rättmätigt sätt för undanrödjande, upphäfvande eller supplerande af grundlagens bestämmelser finnes icke. Praxis må vara 100, 75 eller 40 år gammal, det betyder för mig ingenting i detta afseende. Ett grundlagsstridigt tillvägagående, som ej kan genom högre statliga hänsyn berättigas, förblir fortfarande grundlagsstridigt, huru många år det än olagligen användts.

Deremot erkänner jag villigt, att den omständigheten att en sådan praxis utbildat sig och fortgått under en längre tid, är en god grund för att göra de anmärkningar, som framställas, i sjelfva verket till anmärkningar i sak, icke till anmärkningar mot personer. Jag vill då påpeka, att konstitutionsutskottet icke har många vägar att här vid lag välja emellan. Konstitutionsutskottet hade kunnat anställa åtal, om det ansett en verklig förbrytelse föreligga, men utskottet har sagt, att det icke kunnat finna, att de anmärkta rådgifvare-åtgörandena kunna karakteriseras såsom förbrytelser, hvilka bort enligt 106 § regeringsformen åtalas, då Konungens rådgifvare icke gjort annat än att utan tvifvel i bästa mening tillämpa en redan mycket gammal praxis. Men att deremot lemna detta missförhållande oanmärkt,

sedan konstitutionsutskottet en gång fått kännedom derom, har synts utskottet innebära ett mycket långt steg i efterlåtenhetens riktning, hvilket konstitutionsutskottet ej haft rätt att taga. Konstitutionsutskottet har då endast kunnat gå den väg, som regeringsformens § 107 anvisar, och har betraktat såsom sin pligt att till Riksdagens kännedom framlägga detta missförhållande, sedan det en gång blifvit för utskottet bekant, på det Riksdagen må kunna med öppna ögon döma öfver förhållandet och på grund deraf vidtaga de åtgärder, som kunna deraf föranledas.

*Anmärkning
vid ett i
ministeriel
konsej hand-
lagdt ärende.
(Forts.)*

Det har vidare sagts, att det vore fullkomligt i sin ordning, om man, då man en gång erkänt nyttan och behovet af norrmäns användande i utrikesdepartementet, också lemnade utan afseende, att man nu gått ett steg längre än förut. Jag vågar förneka detta. Ty visserligen är icke en norsk mans utseende till kabinetssekreterare *mera* grundlagsstridigt än hans förordnande till kansliråd. Men man måste fråga sig, om det är unionelt behöfligt, om det ens är politiskt klokt och ändamålsenligt att »bredvid» grundlagen anförtro äfven denna viktiga plats inom utrikesdepartementet åt en norrman. Man har sökt göra gällande, att kabinetssekreteraren icke är förnämligare än andra tjänstemän i utrikesdepartementet, men jag vågar påstå, att denna sats icke håller streck. Så vidt jag kan inse, gifva instruktionerna för alla departement vid handen, att expeditionschefen intager en vida förnämligare ställning vid departementschefens sida, till hans hjälp och ledning, än någon annan departementstjänsteman. För vissa ärenden kunna visserligen andra personers biträde anlitas. Men den, som öfver hufvud taget skall vara hjälpare och biträdare, det är expeditionschefen; och samma ställning innehar äfven den funktionär, som här är i fråga. Derom vittnar också tydligen instruktionen för kabinettet. Kabinetssekreteraren skall vaka öfver ärendenas behöriga gång samt hafva tillsyn öfver tjänstemäns och betjentes i departementet noggranna fullgörande af deras åligganden. Honom är tydligen anvisad främsta platsen bland kabinettets embetsmän. Jag vill också anmärka, att departementet understundom förestås af en tillfällig föredragande. Vi hafva ju i färskt minne, att förliden höst detta departement under 2 $\frac{1}{2}$ månader på förordnande sköttes af en statsrådsledamot, som, med alla sina utmärkte förtjänster i öfrigt, näppeligen kunde anses ega de särskilda insigter och den erfarenhet i diplomatiska värf och i utrikes angelägenheter öfver hufvud taget, som måste förutsättas hos en person, hvilken är skolad i diplomatisk tjänst eller har till sin egentliga uppgift att handlägga utrikes angelägenheter. I sådana fall framträder utan tvifvel kabinetssekreteraren såsom en mycket viktig person, hvilken har att lemna departementschefen upplysningar och vägledning samt att utarbета förekommande saker. Och att härvid äfven särskild hänsyn behöfver tagas till svenska synpunkter i motsats till dem som framtråda i utredningar, hvilka inkomma till frågornas slutliga afgörande, genom det norska Indre Departementets framställningar, och som vanligen frambäras och förfäktas med mycken kraft af den norska statsrådsafdelningens medlemmar, derom torde de kontroverser, som förekommo mellan t. f. ministern för utrikes ärendens och hans norska

Anmärkning vid ett i ministeriel konselj handlagitt ärende. kolleger under sistlidna års höst, nogsamt bära vittne. Det skulle helt visst hafva varit mindre lämpligt, om den tillförordnade departementschefens närmaste man varit norrman, då det gälde att utarbete de framställningar, genom hvilka man skulle bemöta de från norsk sida gjorda yrkandena.

(Forts.)

Jag vill icke vidare uppehålla mig härvid, ty i likhet med utskottets betänkande lägger jag den huvudsakliga vigten vid den senare anmärkningssynpunkten, nemligen den ministeriella konseljens användande vid dessa utnämningar. I sådant afseende vill jag mot den föregående talaren betona, att detta förhållande hittills varit konstitutionsutskottet obekant. Jag har genomgått utskottsprotokollen från 1862, som gifva vid handen, att dylika ärenden aldrig upptagits till behandling i utskottet, att aldrig någonsin ifrågasatts att infordra protokoll rörande någon norrmans befordran inom departementet. Att i utskottet suttit medlemmar, som förut varit statsråd, är visserligen faktiskt, men jag kan icke finna, att desse haft anledning fästa utskottets uppmärksamhet på dylika fall, eller påpeka dem såsom oegentligheter, då de sjelfva såsom statsråd deltagit i sådana ärendens handläggning och sålunda måste anse det använda tillvägagåendet riktigt. Man har sagt, att utskottet genom Posttidningen bort haft reda på ifrågavarande utnämningar. Först och främst anser jag det vara väl mycket begärdt, att utskottets ledamöter, såsom en inledning till granskningen af statsrådsprotokollen, skola genomgå Posttidningen; i alla händelser hafva de icke haft anledning att göra dylika studier under föregående år, ty ingen af utskottets ledamöter vet förrän vid riksdagens början, att han deruti skall få plats; det beror på hvarje kammare att utse medlemmar i utskottet.

Jag återgår till den senare anmärkningspunkten och betonar — hvad heller ingen vågat motsäga — att behandlingen af dessa ärenden i ministeriel konselj alldeles otvetydigt strider emot grundlagens ord och mening. Vidare upprepar jag, att ingen kunnat påstå, att unionella behof föranledt detta tillvägagående. Jag vet lika litet som hans excellens statsministern och den näst föregående ärade talaren, hvarför man glidit in i detta olaglighetens spår. Då man säger, att det möjligen skett därför, att Riksdagen icke skulle få sin uppmärksamhet direkt fäst på förhållandet, så anför man uppenbarligen ett dåligt skäl. Då man hänvisar på att förfarandet skulle vara lämpligt med hänsyn till norrmännen, så erinrar jag om hvad jag redan har påvisat, eller att man hade kunnat anlita den fullkomligt lagliga utvägen att behandla befordringsärendena i sammansatt statsråd jemlikt riksaktens § 5. Att till samma embete svensk man utses i svenskt statsråd och norsk man i ministeriel konselj, innebär redan en orimlighet och påvisar tillräckligt hela anordningens olämplighet — för att begagna ett uttryck, passande till svar, då man påstått, att den varit lämplig.

Till sist ber jag att, om jag ock dervid gör mig skyldig till upprepningar, få nämna några ord om hvad jag anser vara frågans egentliga kärna och innebörd. Det är helt enkelt, att grundlagen bör efterleivas; icke får medvetet åsidosättas. Jag vet visserligen, att det i vissa kretsar är temligen vanligt att bagatellisera detta, och

att man är redo att såsom en hög herre för några år sedan i en kontrovers med en gammal domare, som till sitt försvar åberopade grundlagen, med en ironisk axelryckning svara: »Ja, grundlagen.» Men liksom denne man icke nöjde sig med svaret utan genmålde: »Men vi i landsorten betrakta grundlagen såsom en lag, hvilken förtjenar mycken aktning», får jag för min del ärligt förklara, att jag ställer mig på samma enkla landsortsståndpunkt gent emot den politiska klokskap, som här kommit till orda och hvarigenom man velat styrka rättmätigheten uti det anmärkta tillvägagåendet »bredvid» grundlagen, hvars otvetydiga bestämmelser man sökt med hjälp af finare och gröfre sofismer förklara bort. Det bör näppeligen förvåna, att jag för grundlagen kräfver större aktning och respekt. Den embetsgerning, jag själf utför, ställer denna maning till mig. Då jag söker att meddela den studerande ungdomen kännedom om grundlagens betydelse och innebörd, måste jag hos denna ungdom inskräpa vördnad och aktning för grundlagen, och jag måste då äfven söka att i handling göra gällande, att grundlagen icke får under några omständigheter sättas tillbaka, utan bör ställas framför alla hänsyn af personlig natur. Såsom medlem af konstitutionsutskottet, betraktar jag det också som min ovilkorliga pligt att icke blunda för sådana åtgärder, hvilka till sin formella eller materiella innebörd strida mot grundlagens otvetydiga bud och föreskrifter; detta må nu gerna medföra onådiga och oblidla tankar hos dem, som magten hafva.

Jag vill vidare påminna om ett yttrande här i kammaren för ett eller annat år sedan af hans excellens statsministern, att man ser spörsmål på annat sätt, då man ser dem uppifrån; han menade naturligtvis: då man blickar ut från samhällets höjder. Jag vill med tillämpning af samma regel framhålla, att man ej gerna kan se politiskt rättsliga spörsmål från högre ståndpunkt än statsförfattningens egen. Åberopar man gent emot grundlagen lämpligheten, så ställer man sig för lågt. Om folket skall kunna uppfostras till aktning för lag och rätt och framför allt till vördnad för grundlagen, måste det härutinnan först och främst få goda exempel från dem, som stå främst i samhället. Desse böra genom sitt föredöme visa, att de under alla omständigheter, utan afseende å särskilda opportunitets- eller beqvämlighetshänsyn, respektera hvad lagen och rätten innebära, särskildt hvad grundlagen bjuder. Jag måste därför ännu en gång betona, att så snart medvetandet om att en praxis insmugit sig, stridande emot grundlagens otvetydiga föreskrift och bud, vaknat, bör man göra rättelse härutinnan, återgå till lagens och rättens väg och sålunda lemna ett värdigt exempel på att man aktar sitt eget lands författning. Derför böra heller icke Konungens rådgifvare betrakta det såsom någon som helst förnärmelse mot sig, om man erinrar om gjorda afvikelser, om man påpekar hvad grundlagens bestämmelser innebära, och att man önskar rättelse, så att grundlagsbudet iakttagas. Riksdagen å sin sida måste också för att upprätthålla eget anseende, för att icke undergräfvat grundvalen på hvilken dess egen magtställning hvilat, noga taga hvarje tillfälle i akt för att värna om den statsförfattning, hvari vår bästa rikedom ligger.

*Anmärkning
vid ett i
ministeriel
konselj hand-
lagdt ärende.*

(Forts.)

Anmärkning
vid ett i
ministeriel-
konselj hand-
lagdt ärende.

(Forts.)

Herr Unger: Jag har icke kunnat deltaga i de bravorop, hvar med en del af denna kammares ledamöter helsat hans excellens statsministerns anförande i frågan, bland annat af den anledning, att jag finner det af honom anförda skälet, att detta nu anmärkta och klandrade förfarande grundade sig på en långvarig och mycket lämplig praxis, icke vara af beskaffenhet att kunna på bedömande af frågan inverka. Ty för mig, som ansett det vara ett axiom, att ingen praxis *emot* grundlagen kan vinna häfd, är för besvarande af spørsmålet om befogenheten af konstitutionsutskottets anmälan den frågan afgörande, huru vida det här anmärkta sättet är stridande mot grundlagen, eller icke. Derpå vill jag emellertid icke spilla många ord: i betraktande deraf, att i ministerielt statsråd icke må handläggas andra ärenden än dem, som angå rikets förhållande till främmande magter, och denna utnämning af en tjänsteman i utrikesdepartementet icke rör något sådant förhållande; och vidare deraf, att grundlagen förbjuder utländske mäns användning i svenskt embete. Men att man ändock till sådant embete i ministerielt statsråd utnämnt och befordrat en norrman, är ju uppenbart, och jemväl obestridd lemnadt, att man dervid handlat *emot* grundlagen. Under sådana förhållanden synes mig, att man tacksamt bör erkänna det lojala och rigtiga i konstitutionsutskottets tillvägagående, då utskottet anmält detta ärende, på det att det må komma till Riksdagens kännedom, och jag kan icke annat än förvåna mig öfver att man klandrat utskottets förfarande på den grund, att ifrågavarande regeringsåtgärd icke skulle vara stridande mot rikets sannskyldiga nytta. Huruvida man anser detta vara fallet, beror icke på hvars och ens enskilda åskådning, utan på grundlagen själf, och jag förmodar, att grundlagens egen mening här är den, att åtgärder, som vidtagas *emot* grundlagens bestämmelser, äro stridande mot rikets sannskyldiga nytta. Vill man nu taga ett annat ord i 107 § regeringsformen såsom grund för konstitutionsutskottets anmälan, kan man tala om »skicklighet». Det kan icke anses vittna om skicklighet vid handhafvande af statsrådsembetet att tillämpa förfaranden, som äro stridande *emot* grundlagen. Nog synes mig utskottet sålunda hafva haft fullgiltiga skäl för sin anmälan, och jag anser följaktligen att man bör skänka utskottet sitt erkännande, att utskottet gjort denna anmälan, till den kraft och verkan den hafva kan.

Hvad kraft och verkan kan då denna anmälan hafva?

Innan jag hörde hans excellens statsministerns varma försvar för ifrågavarande grundlagsstridiga åtgärd, hade jag säkert hoppats, och jag hoppas verkligen ännu, att detta mot grundlagen stridande förfarande till följd af konstitutionsutskottets anmälan komme att efter denna dag upphöra, åtminstone intill dess, derest det tilläfventyrs skulle anses nyttigt och nödigt, grundlagen ändras i sådant syfte, att norrmän kunna utnännas till tjänstemän i utrikesdepartementet och att sådant kan ske i ministerielt statsråd.

Men deremot anser jag icke, och jag vet för öfrigt mycket väl, att ingen af konstitutionsutskottets ledamöter och helt visst icke heller någon af kammarens öfrige ledamöter ansett rikets väl fordra, att Riksdagen på grund af denna anmälan gör sådan hemställan till Konungen, som i 107 § regeringsformen omförmäles. Under sådana

förhållanden synes det mig icke återstå någon annan åtgärd för Riksdagen att i anledning af denna anmälan vidtaga, än att lägga densamma till handlingarne, hvarom jag, herr grefve och talman, nu framställer yrkande.

*Anmärkning
vid ett i
ministeriel
konselj hand-
lagt ärende.*

(Forts.)

Herr Törneblad: Jag tänker icke mycket sysselsätta mig med den reella frågan, hvilken redan blifvit tillräckligt utredd; jag tillåter mig blott att i afseende å konstitutionsutskottets betänkande göra ett par erinringar, hvilka dock icke afse att klandra utskottet därför att det framlagt frågan; sådant kan icke falla mig in, då utskottet funnit sin pligt fordra att göra Riksdagen bekant med förhållanden, som utskottet sjelf säger sig icke förut hafva haft kännedom om. Men hvad jag vill tillåta mig erinra, det är att den framställning, som blifvit gjord af utskottet, enligt min tanke borde hafva varit klarare, så att man fullt tydligt sett, hvilken sak ansetts klandervärd, en norrmans utnämmande eller formen därför, det statsråd, i hvilket förordnandet skett. Detta har icke framgått fullt tillräckligt, och man ser äfven af reservationerna, att meningarne varit delade. Men på samma gång jag till fullo erkänner rättigheten af att grundlagens helgd med största noggrannhet upprätthålles, kan jag icke fatta att, om man hyser den åsigten, att ett missbruk här egt rum, man nöjer sig med användande af 107 §, och jag säger detta så mycket mer, som föregående riksdagars historia temligen tydligt visat, att en praxis så småningom utbildad sig, hvarigenom 107 § kommit att användas på annat sätt, än grundlagstiftaren ursprungligen afsett. Är detta fallet — och härför kan jag åberopa en betydande auktoritet, Hans Järta, som redan 1826 skref derom — så hade det varit så mycket mer nödvändigt, att utskottet, som har den högsta värden om grundlagen sig anförtrodd och skall, för att begagna ett i annan sak nyss använt uttryck, se detta från en högre synpunkt, icke sjelf också bidragit till att göra den origtiga praxis, som, beträffande 107 § fått insteg, för framtiden afgjort stadgad. Jag har icke annat yrkande att göra, än att betänkandet måtte läggas till handlingarne.

Herr Moberg: Ehuru hvad konstitutionsutskottets ärade ordförande och andra dess ledamöter redan förut i dag anfört torde vara till fyllest till försvar för utskottets betänkande mot angreppen derpå, har jag likväl känt mig manad att taga till orda för att något vidlyftigare än utskottets betänkande innehåller belysa min ställning till ifrågavarande anmälan. Jag är dervid nödsakad att med några ord beröra Kongl. Maj:ts regerings åtgöranden angående den s. k. flaggfrågan, emedan mitt votum i denna fråga med nödvändighet betingade mitt votum i den andra frågan, kabinettssekreterarefrågan, då jag vid båda frågorna afgifvit min röst icke endast efter min öfvertygelse utan jemväl efter den ståndpunkt, som blifvit af Kongl. Maj:ts regering mig anvisad.

Lika varmt och lika innerligt som någon annan — tror jag — hade jag för min del närt den förhoppningen, att Kongl. Maj:ts åtgörande angående flaggfrågan skulle blifva ett annat än det blifvit, och mina förhoppningar, mina önsknings i sådant afseende har jag

*Anmärkning
vid ett i
ministeriel
konsej hand-
lagdt ärende.*

(Forts.)

liksom många andra af kammarens ledamöter till kammarens protokoll uttalat. Jag vågade också göra det antagandet, att önskningarne härutinnan icke vore att hänföra till de s. k. fromma önskningarnas område, utan att man hade berättigad anledning att hoppas på deras förverkligande. Öppet och oförbehållsamt uttalade jag ock min mening härutinnan vid frågans behandling i konstitutionsutskottet, men jag skall icke besvära kammaren med att nu redogöra därför, helst jag icke har rätt att antaga, att kammarens ledamöter skulle fästa något synnerligt afseende dervid. Vare det nog emellertid sagdt, att jag, oaktadt allt hvad jag hört och läst i saken, aldrig kunnat komma till den öfvertygelsen, att 1844 års förordning saknat den unionsrättsliga betydelse, som Konungens fleste rådgifvare fränkännt densamma. Hade därför dessa rådgifvare tillstyrkt ifrågavarande regeringshandling på den grund, att det icke vore lämpligt och nyttigt att emotsätta sig norska Stortingets önskingar, eller på andra skäl, som utvisade att man stälde sig på eftergifvenhetens ståndpunkt, skulle jag hafva varit den förste att biträda en anmälan uti anmärkta hänseendet mot regeringen enligt 107 § regeringsformen; men då regeringens ledamöter fast hellre under djupt beklagande af de omständigheter, hvori flaggfrågan blifvit bragt, ansett sig sakna laglig rätt att afstyrka bifall till den begäran, som blifvit från norsk sida framställd, hvilken ståndpunkt särskildt af hans excellens statsministern i dess yttrande med anledning af hans excellens utrikesministerns anförande skarpt betonats, då hans excellens med all styrka framhäfver, hurusom rätten och endast rätten finge vara den bestämmande normen öfver all annan hänsyn; så har jag, oaktadt min olika uppfattning om hvad rätten i thy fall bjöd, icke kunnat finna, att man borde göra anmälan mot regeringens ledamöter, därför att de på af dem anförda, objektiva skäl tillstyrkt en regeringshandling, som de ur rättslig synpunkt ansett vara den enda rätta och hvilken icke heller har något tydligt lagbud emot sig. Men, herr grefve och talman, om jag sålunda vid denna frågas behandling bortsett från min subjektiva synpunkt, bortsett från den känsla af missräkning, som jag, liksom så mången annan, erfarit vid frågans slutliga afgörande, så har det varit därför och endast därför, att jag, hvilken såsom gammal domare lärt mig att högt älska vördnaden för rättens bud och handlingar i öfverensstämmelse dermed, såg regeringen, i uppfattningen om hvad rätten i förevarande fall bjöd, såsom den högste värdaren af rätten och böjde mig därför. Då jag nu med en sådan uppfattning och sådana känslor öfvergick i utskottet från flaggfrågan till behandling af kabinettssekreterarefrågan, kunde jag emellertid icke annat än känna en djup misstämning, när jag erfor, hurusom talet om rätten icke längre egde samma bindande kraft, när det gälde Sveriges grundlag. För den, hvilken liksom jag dväljes i dalarna, der man, såsom ju här en gång blifvit sagdt, icke får den högre syn på tingen, som erhålles endast på höjderna, må det ju synas underligt, att önskningsmålet att till kabinettssekreterare erhålla en norsk man skulle vara så eftersträfvansvärdt, att rätten då hellre fick vika, än när det gälde skydd för de svenska färgerna i den unionsmärkta flaggan. Hvad andra emellertid härutinnan än må anse, så har jag ansett, att, då jag i ena fallet frikände regeringen,

när den stälde sig på rättens grund, jag också måste fälla den, då den afvek derifrån. *Anmärkning vid ett i ministeriel konselj handlagdt ärende.*

Man har nu talat så mycket om den praxis, som skulle berättiga den åtgärd som vidtagits. Nåväl, konstitutionsutskottets betänkande utmärker ju också att utskottet, så vidt ske kunnat, tagit hänsyn der- till. För min del måste jag dock bekänna, att det stöd, som härutinnan sökes för den vidtagna åtgärden, synes mig vara af mycket bräcklig beskaffenhet, ty om oklandrad praxis i stället för grundlagen får läggas till grund för regeringens handlingar, fritages ju regeringen dermed allt fortfarande, jemväl i andra fall, från att handla i öfverensstämmelse med grundlagen, så vida den icke har att befara anmärkning från konstitutionsutskottets sida. En sådan uppfattning, oförenlig som den är med svenska folkets urgamla begrepp om hvad som åligger Konungens rådgifvare, vare sig det gäller att bilda ny eller häfda gammal praxis vid sidan af eller mot grundlagen, skulle dessutom medföra de betänkligaste konsekvenser. Konstitutionsutskottets uppgift, som i och för sig är vansklig nog, blefve ännu mer vansklig, om hvad af konstitutionsutskottet ena riksdagen lemnats oanmärkt i fråga om en till äfventyrs lagstridig regeringshandling skulle vid en annan riksdag kunna återopas såsom giltigt skäl för upprepande af samma handling, och följden sålunda blifva, att vi slutligen i stället för grundlag hade regerings-praxis att bygga på.

Jag vill för min del gerna medgifva behövet och nyttan af att norrmän användas uti utrikesdepartementet, men om sådant icke kan vinnas med bestående grundlagens bestämmelser, synes mig härutinnan liksom i andra fall den vägen vara af grundlagens stiftare anvisad, att man skall söka vinna sitt önskningsmål på lagstiftningens väg.

Ett ord till sist. Herr grefve och talman! Jag hade tänkt mig att, då grundlagen anförtrorde åt konstitutionsutskottet vakten och vården om dess helgd, det också borde tillkomma kammaren att stödja, stärka och uppmuntra konstitutionsutskottet i detta dess grann- laga och såsom vi i dag och jemväl förut fått erfara föga tack samma värf, så att icke utskottet framdeles mån- de råka i tvifvelsmål, huru- vida det har att handla efter grundlagens bud eller efter opportunitets- hänsyn, och i senare fallet medgifver jag gerna, att konstitutions- utskottets nuvarande medlemmar från denna kammare icke äro väl skickade att fylla ett sådant värf.

Jag beder slutligen att för min egen ringa del få tillägga, att det ingalunda varit med lätt utan med ganska tungt sinne, som jag deltagit uti ifrågavarande anmärkning, men pligtens väg är ofta tung, och den är det mången gång just därför att man ofta, såsom jemväl äfven inträffat, varder missförstådd i sina bemödanden att följa plig- tens bud. Det gifves emellertid härvid ingen annan ersättning än samvetets gillande vittnesbörd, liksom dess förebrående röst i intet fall kan nedtystas med den tjenst, som man genom uppoffring af sin öfvertygelse förmener sig göra vare sig Kongl. Maj:ts regering eller någon annan, eho han vara mån- de.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, lades föreliggande punkt till handlingarna.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 28 nästlidne april och den 1 innevarande maj bordlagda memorial n:o 66, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Om utredning beträffande djupborrningar i södra Sverige.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 28 sistlidne april och den 1 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 67, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i fråga om djupborrningar i södra Sverige.

Herr Nordenfalk: Utskottet har i sitt betänkande i väsentlig mån begränsat motionärens framställning. Under det motionären begärt, att Riksdagen skulle anhålla hos Kongl. Maj:t om utredning, hvar djupborrningar i allmänhet kunde företagas, har utskottet i sitt betänkande föreslagit, att Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t anhålla om utredning, huru vida djupborrningar lämpligen borde företagas i södra Skåne. Utan tvifvel har utskottet haft sina goda skäl till en begränsning, men utskottet har dervid lemnat ur sigte en landsdel, der de geologiska förhållandena äro lika med dem i Skåne, nemligen den sydligaste delen af Halland. Redan för sex à sju år sedan verkställdes djupborrningar derstädes af en af geologiska byråns tjänstemän. Denne kom till det resultat, att undergrunden i den trakt, hvarom här är fråga, i allmänhet utgjordes af fast anstående kritlager, hvarunder ofta finnes stenkol. För att stärka denna min uppgift, hvilken jag icke kan stödja på en något mera fullständig rapport rörande dessa undersökningar, har jag begärt och erhållit ett utlåtande i saken af geologiska byråns nuvarande chef professor Törnebohm, som lyder på följande sätt: »Med anledning af eder till mig framställda förfrågan rörande förekomsten af fastanstående kritlager i södra Halland får jag meddela, att sådana lager blifvit anträffade dels vid Gropwöllan öster om Båstad och dels vid Tornarp norr om Vallen i Voxtorps socken. Af dessa fynd synes det sannolikt, att undergrunden till större delen af slätten söder om Laholm utgöres af kritlager. Längst i sydost, vid det nämnda Tornarp, är det konstateradt, att kritlagren hvilat omedelbart på urberget. Sannolikt är så äfven förhållandet längre ut på slätten, men derom är intet med säkerhet känt, hvarför ock den möjligheten icke kan anses utesluten, att här lager tillhörande Skånes stenkolsförande formation kunna förefinnas under kritlagren.

Detta är det lilla vi för närvarande veta rörande den sydhalländska slättens prekvartära geologiska bildningar.»

Äfven detta utlåtande gifver ju sålunda styrka åt uppfattningen att det ligger inom möjlighetens gräns, att mineralier lämpliga för industrien förefinnas i sydliga delen af Halland, liksom i Skåne, och jag får därför, herr grefve och talman, yrka, att kammaren behagade på det sätt bifalla statsutskottets hemställan, att efter orden »södra Skåne» tilläggas: »och sydliga delen af Halland.»

Herr Persson, Nils: Då jag tog mig friheten att väcka denna motion, var det under känslan att man skulle inom Sverige tillgodogöra sig alla de naturprodukter, som möjligen kunna anses lända landet till godo. Jag gjorde det så mycket mer, som man redan i utlandet genom borrhningar funnit mycket värdefulla naturprodukter, som representera omätliga kapital. Såsom den föregående talaren framhållit, skiljer sig utskottets utlåtande i vissa delar från motionens ordalydelse. Vål kan jag erkänna, att syftet kanske kan vara det samma. Dock är det en inskränkning, som efter mitt förmenande kanske icke är välbetänkt, att inskränka undersökningarna endast till Skåne. Det har icke varit min afsigt, utan min tanke och önskan var, att det skulle anställas borrhningar på andra ställen i landet, hvartill anledningar kunna förefinnas.

Om utredning beträffande djupborrhningar i södra Sverige.
(Forts.)

Utskottet har i sin motivering framhållit några punkter, som jag skall be att i korthet få bemöta. Utskottet säger nemligen, »att det ingalunda kan med visshet påräknas, att genom djupborrhningar i Skåne stenkol eller andra värdefullare mineral verkligen skola anträffas».

Detta är mycket sant — det måste erkännas — men det är just därför som det vore önskligt, att undersökningar gjordes, ty visste man på förhand, att det fans värdefulla mineralier, då behöfde man icke besvära Riksdagen. Då komme nog den enskilda företagsamheten att göra sig gällande.

Derefter säger utskottet, »att, om dylika fynd skulle göras på större djup, den möjlighet icke är utesluten, att de funna mineralierna, på grund af de med deras upphemtande förenade kostnader och tekniska svårigheter, icke skulle kunna i någon afsevärd mån tillgodogöras». Det är en invändning af ungefär samma natur som den föregående och endast utgörande en supposition, som utskottet funnit skäligt framhålla för att komma till det yttrande, som här i slutet förekommer. Äfven i det afseendet är det nödvändigt att göra klart för sig huru det förhåller sig. Jag anser det vara af den allra största vigt att få veta hvad som finnes under kritan. Man vet, att i England ligga stenkolen under kritan, men det vet man icke här, och därför är det af den största betydelse att få klarhet i detta afseende. Det är ingalunda säkert, att det finnes stenkol, men det kan möjligen finnas salt eller andra värdefulla beståndsdelar, som kunna vara föremål för industri och bereda vårt land fördelar.

Vidare säger utskottet, »att kostnaderna för djupborrhningars anställande måste blifva högst betydliga». Ja, det är en idé, om jag så får säga, hvad som menas med *högst betydliga*. Det kan vara högst betydligt att offra 100,000 kr. på en sak, men det kan också vara en obetydlighet att offra en million, det beror på hvad man söker och hvad man har utsigt att finna. I utlandet offras många millioner på sökande efter mineralier. För öfrigt nämner motionen icke någon bestämd summa. Den har endast till syfte att åstadkomma en utredning. Det står ju regeringen fritt att låta anställa försöken i större eller mindre skala. Skulle de första försöken tyda på att det är lönlöst att fortsätta, då kan man som det heter stämma i bäcken, innan man kommer i ån. Men det är möjligt, att man på-

Om utredning beträffande djupborrningar i södra Sverige.

(Forts.)

träffar formationer, som tyda på att det finnes värdefulla saker, och då är det naturligt, att man fortsätter med borringarna. Det står i vida fältet, huruvida man bör offra stora eller små summor, till dess man får klarhet i föreliggande förhållande.

Vidare säger utskottet, »att åsigterna bland de sakkunniga om de platser, der sådana borringar böra företrädesvis förekomma, icke äro fullt sammanstämmande». Utskottet tyckes åtminstone för sin del hafva kommit till bestämdhet i det afseendet, ty det inskränker sitt förslag dertill, att borringar skulle göras i södra Skåne, och detta talar på visst sätt emot det yttrande, som utskottet stödjer sig på, af vetenskapsmännen. Emellertid erkänner utskottet, att motionen har sin stora betydelse, och att deraf kunna härflyta stora ekonomiska fördelar. På dessa grunder tillstyrker utskottet, att en skrifvelse måtte afgå till regeringen med anhållan om utredning jemte uppgift å de kostnader, som kunna anses behöfliga. Denna tillstyrkan är i jemförelse med min motion mycket platonisk, ehuru jag i min motion icke gått mycket långt, utan i stället mycket anspråkslöst begärt, att en utredning måtte ske utan att dertill begära några anslag å större belopp.

Emellertid ber jag, på grund af frågans vikt och beskaffenhet, att man åtminstone måtte ändra utskottets utlåtande derhän, att det må stå fritt att undersökningar kunna göras, hvar helst fackmännen skulle finna anledning att föreslå sådana.

Jag ber därför att få ändra yrkandet i min motion sålunda, att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville föranstalta om utredning, huru vida djupborringar lämpligen böra företagas i Sverige, samt hvilka kostnader sådana borringar kunna antagas medföra.

Jag förenar mig således i den föregående talarens yrkande, att undersökningarna icke måtte inskränkas endast till södra Skåne, utan äfven kunna göras på andra ställen i landet.

Herr grefve och talman, jag yrkar bifall till min motion med den modifikation, som jag nu tillåtit mig vidtaga i afseende på densamma.

Herr Billing: Jag förstod icke riktigt den siste talarens yrkande. Det lät på honom, som om han yrkade bifall till sin motion i det afseendet, att man skulle anhålla, att Kongl. Maj:t ville föranstalta om utredning, *hvarst* djupborringar lämpligen kunde företagas. För så vidt det var hans mening, kan jag icke annat än gent emot honom vidhålla utskottets förslag. Utskottet har såsom mig synes med mycket starka skäl motiverat, hvarför man icke bör fastslå såsom en gifven förutsättning att djupborringar skola ske, och utskottet inskränker sig därför till att hemställa, att Kongl. Maj:t ville låta undersöka, *huruvida* djupborringar böra ske eller icke. I detta afseende anhåller jag, att kammaren icke måtte bifalla hvad den siste talaren yrkat.

Jag ber vidare att få i utskottets kläm liksom i rubriken anmäla ett tryckfel. Ordet »södra», som förekommer der, är verkligen ett tryckfel. Det förhåller sig så med denna sak, att afdelningen skref

södra Skåne, men i utskottet yrkades, att »södra» skulle gå ut, och det beslöts, att det skulle gå ut; men till följd af den mångfald betänkanden, som samtidigt utgick från statsutskottet, kom rättelsen ej att vidtagas.

Hvad herr Nordenfalks framställning angår, har jag för min del ingenting att mot den erinra, och jag förmodar att mina kamrater i statsutskottet i detta stycke äro af samma mening som jag, och anhåller jag därför att få yrka, att Riksdagen må i skrivelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville föranstalta om utredning, huruvida djupborrningar lämpligen böra företagas i Skåne eller sydliga delen af Halland, samt hvilka kostnader sådana borrningar kunna antagas medföra.

Om utredning beträffande djupborrningar i södra Sverige.
(Forts.)

Herr Persson, Nils: Efter den siste talarens yttrande skall jag be att få ändra min motion och i stället yrka, att utskottets förslag måtte antagas med den ändring, att det icke utsättes *hvar* djupborrningarna skola ega rum, utan att detta blir beroende af de undersökningar, som komma att göras. Klämman skulle då få följande lydelse: att Riksdagen må i skrivelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville föranstalta om utredning, huruvida djupborrningar lämpligen böra företagas i Sverige, samt hvilka kostnader sådana borrningar kunna antagas medföra.

Herr Nordenfalk: Då mitt yrkande intagits i herr Billings förslag, förenar jag mig med honom i hans yrkande.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af förhandlingarna, att under öfverläggningen, sedan upplyst blifvit, att i utskottets utlåtande ordet »södra» näst framför »Skåne» borde utgå, yrkats, dels af herr *Billings*, att hvad utskottet hemställt skulle bifallas med den ändring, att näst efter »Skåne» tillades »och sydligaste delen af Halland», dels ock, af herr *Persson, Nils*, att utskottets hemställan skulle antagas med den lydelse, att i stället för ordet »Skåne» in-sattes ordet »Sverige».

Sedermera gjordes proposition på bifall till utskottets hemställan samt vidare propositioner jemlikt nyssnämnda båda yrkanden; och förklarades propositionen på godkännande af herr Billings yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af sammansatta bevillnings- och lagutskottets den 28 sistlidne april och den 1 innevarande maj bordlagda memorial n:o 2, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om utskottets hemställan i utlåtande n:o 1 öfver dels Kongl. Maj:ts proposition om ändrad lydelse af § 38 i kongl. förordningen angående vilkoren för försäljning af brännvin och andra brända eller

destillerade spirituösa drycker den 24 maj 1895, dels ock väckt motion, åsyftande ändring af samma lagrum, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

På framställning af herr talmannen beslöts att till aftonsammanträdet uppskjuta behandlingen af öfriga på föredragningslistan uppförda ärenden.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion angående ändrad lydelse af §§ 17 och 19 riksdagsordningen, äfvensom

lagutskottets utlåtande n:o 44, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående minderårigas och kvinnors användande till arbete i industrielt yrke, dels ock fyra med föranledande af berörda proposition afgifna motioner.

Kammaren åtskildes kl. 3,04 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
